

УВОД

Уводна реч Градоначелника

Планирање развоја је једна од основних претпоставки за реализацију циљева одрживог развоја локалне заједнице. Истовремено, реч је о процесу којим се додатно валоризују развојни потенцијали и предности.

Врање је међу првим градовима у Србији, који је 2006.године усвојио Стратегију развоја, а затим 2009.године и Стратегију одрживог развоја за период од 10 година. У два претходна планска периода, реализовано је преко 70% пројеката које су предложили грађани, невладине организације, приватни и јавни сектор.

Обе поменуе Стратегије су потврдиле важност постојања стратешког планирања, као једне од основа развоја, али истовремено реч је о отвореном, флексибилном документу, изложеном променама условљеним у времену у коме живимо.

План развоја града Врања за период 2021 – 2030. године је суштински важан развојни документ, који има за циљ да трасира одржив и уравнотежен развој наше локалне заједнице у наредном десетогодишњем периоду. Израђен је на начелима доброг управљања уз пуно поштовање правног оквира, са посебним освртом на:

1. Поштовање партнерског односа са грађанима, приватним и невладиним сектором

2. Израду реалног, остваривог и одрживог плана

3. Одређивање приоритета за сваку област

4. Потпуну транспарентност током целог процеса

Заједнички и координисан рад свих сектора друштва резултирао је израдом План развоја града Врања за период 2021 – 2030.године, кога су одборници скупштине града усвојили _____ 2020. године.

Политички консензус, уз партиципирање великог броја људи у изради Плана развоја, представља основу за бржи развој целе заједнице.Трасирали смо пут, којим ћемо заједно ићи у наредном десетогодишњем периоду. Извесно је да ће пут развоја подразумевати различите изазове, али је веома важно што имамо визију и мисију развоја Врања.То је аргумент, који ћемо користити, у реализацији свих важних пројеката. С друге стране План развоја, поред управљачке функције, пружа могућност за коришћење предприступних фондова, али и доприноси већој ефикасности и делотворности рада локалне самоуправе.

Реализација Плана развоја подразумева проактивни однос као и одговоран и координисан рад свих чланова заједнице, окупљених око заједничког циља- *бољег живота и услова рада свих становника Врања као модерног и европског града.*

**Градоначелник Врања
др Слободан Миленковић**

2. САДРЖАЈ

3. Листа скраћеница.....	
4. Увод: кратак осврт на процес израде Плана развоја.....	
5. Преглед и анализа постојећег стања.....	
5.1.SWOT анализа.....	
6. Визија.....	
7. Развојни правци.....	
8. Приоритетни циљеви и мере.....	
8.1 Инфраструктура, урбанизам и комунална делатност.....	
8.2 Јавна безбедност – управљање ризицима и ванредним ситуацијама.....	
8.3 Енергетска ефикасност и обновљиви извори енергије, екологија и заштита животне средине.....	
8.4 Пољопривреда и рурални развој.....	
8.5 Привреда и предузетништво.....	
8.6 Туризам.....	
8.7 Образовање, култура, информисање и верске заједнице.....	
8.8 Социјална питања и локална самоуправа.....	
8.9 Спорт и омладина.....	
8.10 Националне мањине, етничке заједнице и невладине организације.....	
8.11 Здравство, дечја и борачка заштита и инвалидска питања и јавно здравље.....	
8.12 Табеларни приказ - основна логика интервенције Плана.....	
9. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја града Враћа за период 2021 – 2030. године.....	
10. Анекси/Прилози.....	
Одлука.....	
Решење.....	
Појединачне анализе стања - ИНДИКАТОРИ.....	
Анкета.....	
Извештаји	

3. ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

- ЕУ - Европска унија
- ЗЛС - Закон о локалној самоуправи
- ЗоБС- Закон о буџетском систему
- ЗПС - Закон о планском систему Републике Србије
- ИПА - Инструмент за претприступну помоћ
- ЈП - Јавно предузеће
- ЈКП - Јавно комунално предузеће
- ЈУ - Јавна установа
- ЈЛС - Јединица локалне самоуправе
- ЛЕР - Локални економски развој
- АПР- Агенција за привредне регистре
- ЦИС – Централни информациони систем
- ГИС - Географски информациони систем
- ОЦД- Организације цивилног друштва
- РЗС - Републички завод за статистику
- РРА - Регионална развојна агенција
- РС - Република Србија
- СКГО- Стална конференција градова и општина
- СЛОП- Стратегија локалног одрживог развоја
- УН - Уједињене нације
- ЦОР - Циљеви одрживог развоја
- SWOT Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats – снаге, слабости, прилике, претње

4.УВОД: КРАТАК ОСВРТ НА ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПЛАНА РАЗВОЈА

Методологија за израду ПЛАНА РАЗВОЈА ГРАДА ВРАЊА ЗА ПЕРИОД 2021 – 2030.ГОДИНЕ је одређена постојећим стратешко-планским и правним оквиром у Републици Србији, са посебним освртом на Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 30/2018 од 20.04.2018.), као и Уредбу о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе („Службени гласник РС“, бр. 107/2020 од 14.8.2020).

План развоја града Врања се наслања на „Агенду 2030 за одрживи развој“ Уједињених нација. На националном нивоу усклађена је са Националном Стратегијом одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године и другим националним стратегијама које се тичу развоја локалних заједница.

ПЛАН РАЗВОЈА ГРАДА ВРАЊА за период од 2021-2030.године јесте дугорочни документ развојног планирања, који садржи преглед и анализу постојећег стања, визију односно жељено стање, приоритетне циљеве развоја који се желе постићи, као и преглед и кратак опис одговарајућих мера Најважније користи од општег развојног плана су :

- Одрживо управљање променама на територији града Врања
- Континуирани развој институционалних капацитета у циљу правовремене, свеобухватне, ефикасне идентификације и сервисирања потреба заједнице
- Основ за јачање међусекторске сарадње, регионалног повезивања, националне и међународне сарадње
- Смањење трошкова и ефикаснија, усмеренија финансијска ефективност
- Ефективно и ефикасно управљање ресурсима у складу са тенденцијом одрживог развоја
- Олакшан приступ развојним фондовима Републике Србије, Европске уније, као и других међународних донатора, привлачење инвеститора и отварање нових радних места
- Делотворнији политички развој
- Примена принципа доброг управљања у раду локалне самоуправе

ПЛАН РАЗВОЈА ГРАДА ВРАЊА је заснован на ПАРТИЦИПАТИВНОМ ПРИСТУПУ, који подразумева директну укљученост свих заинтересованих страна у току трајања целокупног процеса. Партиципативни приступ у изради Плана се не односи само на заједничку израду планског документа, већ омогућава шире учешће заједнице у идентификацији, активирању и координацији партнерстава за имплементацију појединих активности и пројеката у наредном периоду.

Партиципација је и један од предуслова валоризације и одрживог коришћења заједничких ресурса и природних добара (вода, енергија, сировине, земљиште, јавни простор, здравље, културно наслеђе, друштвена заједница, итд.), али и доприноси бољој и ефикаснијој локалној администрацији. Партиципација је директно повезана са осталим принципима доброг управљања, процесима децентрализације, као и потребом сталног

јачања партнерстава на различитим нивоима. Планирање и реализацију развојних активности врши локална самоуправа у сарадњи са грађанима. И на крају, партиципативни приступ побољшава квалитет донетих одлука тако што омогућава:

- Базу знања за одговоран процес доношења одлука заснованих на чињеницама
- Широку базу подршке за донесене одлуке
- Колективно власништво над изазовима и решењима
- Јачање локалних капацитета за управљање развојем
- Правовремене и адекватне повратне информације за доносиоце одлука.

За израду Плана развоја града Врања за период 2021 – 2030. формиран је Координациони тим и следеће Тематске групе и подгрупе:

1. Инфраструктура и одрживи урбани развој

- Подгрупа: Инфраструктура, урбанизам и комунална делатност
- Подгрупа: Јавна безбедност – управљање ризицима и ванредним ситуацијама
- Подгрупа: Енергетска ефикасност и обновљиви извори енергије, екологија и заштита животне средине

2. Локални економски развој

- Подгрупа: Привреда и предузетништво
- Подгрупа: Туризам

3. Пољопривреда и рурални развој

4. Друштвени развој

- Подгрупа: Образовање, култура, информисање и верске заједнице
- Подгрупа: Социјална питања и локална самоуправа
- Подгрупа: Спорт и омладина
- Подгрупа: Националне мањине, етничке заједнице и невладине организације
- Подгрупа: Здравство, децја и борачка заштита и инвалидска питања и јавно здравље

Процес израде ПЛАНА РАЗВОЈА ГРАДА ВРАЊА се састојао од следећих фаза:

1. Припрема и организација процеса (Доношење Одлуке о приступању изради Плана развоја града Врања; Формирање и именовање чланова Координационог тима и Радних (секторских) група по областима)
2. Преглед и анализа постојећег стања – Профилисање заједнице (Прикупљање података и информација)
3. Дефинисање визије, односно жељеног стања
4. Дефинисање приоритетних циљева
5. Дефинисање мера/група мера
6. Дефинисање оквира за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја ЈЛС

7. Организовање Партнерског форума и јавна расправа о нацрту Плана развоја града Врања 2021 – 2030
8. Усвајање и објављивање Плана развоја ЈЛС.

Циклус израде ПЛАНА РАЗВОЈА ГРАДА ВРАЊА, након доношења Одлуке о приступању изради Плана и формирањем Координационог тима за израду Плана и Радних (секторских) група по областима, започео је ПРЕГЛЕДОМ И АНАЛИЗОМ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА – ПРОФИЛИСАЊЕМ ЗАЈЕДНИЦЕ у коме су текуће стање и фактори одрживости у заједници идентификовани и процењени уз помоћ индикатора одрживости. Након израде SWOT анализе за све области приступило се дефинисању визије, циљева и мера у оквиру Плана развоја.

За потребе редовне комуникације са јавношћу, односно обезбеђивање пуне транспарентности и партиципативности процеса креиран је банер на званичном сајту града Врања www.vranje.org.rs.

У оквиру овог банера се налазе сви документи који прате процес израде и усвајања Плана развоја.

О изради Плана развоја града Врања 2021 – 2030. године, јавност је упозната и у оквиру Европске недеље локалне демократије, у току октобра 2020. године, када је у склопу једне од активности спроведена анкета, односно дата је могућност исказивања потреба локалне заједнице кроз образац за достављање пројектних предлога.

На Партнерском форуму.....

План развоја је након усвајања на седници Градског већа, усвојен на седници Скупштине града Врања....., ...

У наредном периоду праћење ефеката реализације планског документа, кроз планиране активности и имплементацију пројеката, биће подржано развијеним УПРАВЉАЧКИМ И МОНИТОРИНГ СИСТЕМОМ.

5. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Планирање одрживог развоја је одраз систематског, координисаног, ефикасног и одговорног приступа развоју заједнице, који омогућује оптималну мобилизацију и валоризацију свих ресурса, уз пуно поштовање нормативно-правног оквира, друштвено-економских кретања на локалном, националном и међународном нивоу, као и примену принципа доброг управљања.

Град Врање спроводи процес стратешког планирања развоја у дужем периоду, примера ради Стратегија развоја општине Врање је покривала период 2006-2010, Стратегија одрживог развоја града Врања је донета и била примењивана у периоду 2010-2019. И једна и друга стратегија су имале преко 70% реализације планираних пројеката. Различите области, односно сектори деловања су ближе разрађивани тзв. секторским стратегијама. План капиталних инвестиција донет за период 2018-2022. године је веома важан документ, који истовремено представља изванредан информациони „инпут“ за дефинисање и реализацију капиталних интервенција у области инфраструктуре. Још једна важна група докумената се односи на документе из области просторног и урбанистичког планирања, попут Просторног плана, Генералног урбанистичког плана, планова генералне и детаљне регулације.

За процес планирања развоја је од суштинског значаја и усклађивање локалних са националним али и међународним развојним документима, са посебним освртом на преговарачка поглавља Србије са ЕУ и УН Агендом 2030 за одрживи развој, односно Стратегију одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године, као и Стратегију пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године.

Усклађивањем свих нивоа у планирању се поред својеврсне методолошке усклађености, омогућава координисан приступ развоју који олакшава будуће заједничке пројекте, али и омогућује реализацију глобалних циљева развоја кроз локалне и националне интервенције.

Унапређење ефективности и ефикасности развојног планирања је континуиран процес, подложен сталним унапређењима, посебно у светлу неопходности доследне примене легислативе која уређује ову област, али и потребе даљег јачања институционалних капацитета на локалном нивоу. Поље потребних унапређења укључује и већу укљученост заинтересованих страна, посебно из приватног и цивилног сектора. Уопштено посматрано, неопходна је интензивнија примена принципа доброг управљања.

За потребе израде Плана развоја града Врања за период 2021 –2030. године, извршена је анализа у следећим приоритетним областима:

1. Инфраструктура и одрживи урбани развој, која обједињује подгрупе:

- Инфраструктура, урбанизам и комунална делатност,
- Јавна безбедност – управљање ризицима и ванредним ситуацијама,
- Енергетска ефикасност и обновљиви извори енергије, екологија и заштита животне средине

2. Пољопривреда и рурални развој

3. Локални економски развој, која обједињује подгрупе:

- Привреда и предузетништво
- Туризам

4. Друштвени развој, која обједињује подгрупе:

- образовање, култура, информисање и верске заједнице
- Социјална питања и локална самоуправа
- Спорт и омладина,
- Националне мањине, етничке заједнице и невладине организације,
- Здравство, дечја и борачка заштита и инвалидска питања и јавно здравље

Град Врање налази се у јужној Србији, у централном делу Пчињског округа. Граничи се са 5 општина Пчињског округа – на северу са општинама Владичин Хан и Сурдулица, на истоку са општином Босилеград, на југу са општинама Бујановац и Трговиште, а у северозападном делу и са 3 општине јужне српске покрајине Косово-Косовска Каменица, Ново Брдо и Гњилане.

Територија града Врања заузима површину од 860 км², а састоји се из укупно 105 насеља, градских насеља Врање и Врањска Бања и 103 сеоска насеља организованих у 32 месне заједнице. Врањска Бања има статус Градске општине.

Према попису становништва из 2011. године, број становника на територији града је 83.524 становника. Средиште града је градско насеље Врање. Град се налази у северозападном делу врањске котлине, на левој обали Јужне Мораве. Смештен је у подножју Пљачковице(1231м), Крстиловице (1154м) и Пржара (731м) и представља економски, административни, здравствени, образовни и културни центар Пчињског округа.

Кроз територију града Врања пролази главни крак Салзбург-Солун паневропског саобраћајног Коридора 10 (К-10), који представља једну од главних европских саобраћајних артерија друмског и железничког саобраћаја. Гранични прелази са Македонијом налазе се на 35 км (Прохор Пчињски) и 48 км (Чукарка), а са Бугарском 74 км (Стрезимировце) и 115 км (Рибарце).

Удаљеност Врања од главних привредних центара у земљи и непосредном окружењу је:

Београд - 347 км	Приштина -115 км	Ниш -120 км
Скопље - 91 км	Солун - 285 км	Софија - 215 км

Клима је у највећем делу подручја умерено-континентална, а на планинским врховима изнад 1400мнв има обележја субпланинске климе. Просек падавина је 614мм, док просечна годишња температура износи 10.8оС. Просечна надморска висина је 480м. Читав крај је изузетно богат водним потенцијалом, рудним налазиштима са посебним освртом на руду зеолит, док велики број сунчаних дана (276 дана годишње) представља одличну претпоставку за коришћење сунчеве енергије.

Врањска Бања налази се 12 км југоисточно од Врања, спада у ред најстаријих бањских лечилишта у Србији. Помиње се још у повељи краља Стефана Душана из XIV века. Изнад цркве Светог Илије на десној страни реке Бањштице , налазе се трагови средњевековног града Изома. За време турске владавине Бања је названа Илицом и још

тада су коришћени њени термални извори. У њој се од 1914. године лечио и Краљ Петар I Карађорђевић и спада у ред малобројних краљеских бања Србије. Врањска Бања спада у ред најтоплијих у Европи, вода је температуре 94°-110°Ц, капацитета 140 литара у секунди, избија на површину земље из десетак извора и представља огроман геотермални потенцијал, како за коришћење геотермалне енергије, тако и њених био-продуката. Значај ове воде није само у високој температури, него и у изузетном лековитом својству (минерална, богата сумпором, благо алкална). Данас Врањска Бања представља својеврсну еколошку оазу са великим потенцијалом за балнеолошки туризам и атрактивну дестинацију за лечење посттрауматских стања и низа обољења, за припрему спортиста или једноставно пријатно место за одмор и рекреацију.

Планина Бесна кобила, од Врања удаљена 40км од Врања и 30км од Врањске Бање, представља још један од великих туристичких потенцијала јер пружа изузетне погодности за развој зимског и планинског туризма, развој спорта и рекреације. Долине у подножју су под шумом, а виши делови су под пашњацима. Стручњаци за планинске центре јединствени су у оцени да се на Бесној Кобили налазе изузетни скијашки терени али још увек недовољно коришћени. Планина пружа изванредне могућности за зимске спортове, јер се снег задржава и по 9 месеци годишње. На 1.800 метара надморске висине, налази се "Небески пут", јединствен у Европи, погодан за сафари, планинарски бициклизам и планинарење. Нетакнута природа, шумски плодови и лековито биље посебан су изазов за рекреативце и шетаче. Разноврсност животињског света погодује развоју ловног туризма.

Први писани траг о Врању, још у XI веку, оставила нам је Ана Комнина, Гркиња царског рода. Пишући о владавини свога оца Алексија Комнина, она у књизи „Алексијада“ каже да је рашки жупан Вукан, 1093. године, у свом освајачком походу, стигао у Врање и освојио га. У састав српске државе Врање је дефинитивно ушло 1207. године када га је освојио Стефан Првовенчани.

Распадом српске средњовековне Државе, Турци су Врање освојили 14. јуна 1455. године, и држали га у својим рукама све до 31. јануара 1878. године, на светог Антанаса, када је варош освојила српска војска под командом генерала Јована Белимарковића.

У Балканским и два светска рата, Врање и овај крај поново су били на мети освајача. У Првом балканском рату 1912. године, операцијама против Турака, одавде су лично командовали краљ Петар I Карађорђевић, председник владе Никола Пашић са више министара и генералштаб са начелником штаба Врховне команде војводом Радомиром Путником.

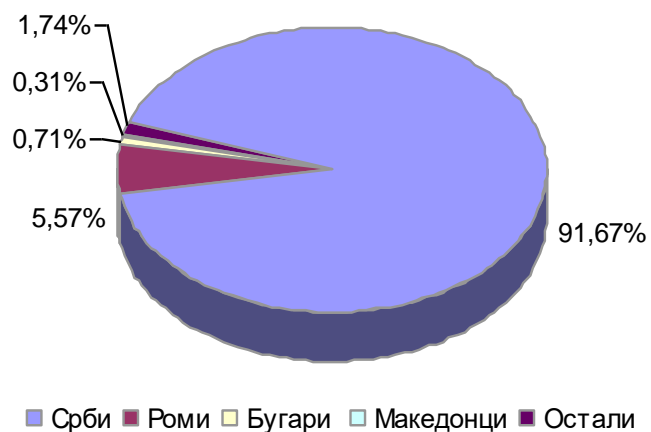
Након великих страдања у Првом а касније и Другом светском рату настаје период опоравка и убрзаног развоја града. Данас је Врање град који чува своју традицију, посебно наслеђе једног од највећих српских писаца Борисава Боре Станковића, али и модеран град, члан УНЕСКО Мреже креативних градова у области музике.

Мултикултуралност, богата историја, традиција и мирољубива коегзистенција различитих етничких заједница, чине Врање – град са душом.

Становништво и домаћинства на територији града Врања од 1948-2002. према пописима, кретали су се на следећи начин:

Година	Територија града Врања	Градска насеља	% Становништва у градским насељима	Сеоска насеља	% Становништва у сеоским насељима	Број домаћинстава
1948.	59.504	11.252	18,90	48.252	81,10	2.934
1953.	62.659	13.465	21,49	49.194	78,51	3.510
1961.	65.367	17.999	27,53	47.368	72,47	5.098
1971.	72.208	28.613	39,62	43.595	60,38	8.269
1981.	82.527	44.094	53,43	38.433	46,57	12.256
1991.	85.591	51.215	59,84	34.376	40,16	16.516
2002.	87.288	55.052	63,07	32.236	36,93	26.799
2011	83.524	60.485*	72,42	23.039	27,58	25.839

*Наведени податак укључује и Градску општину Врањску Бању

Град Врање				
Становништво (са боравком, по попису 2011.)	83.524	♂ 49.95%	♀ 50.05%	
Становништво (по попису 2002.)	87.288			
Пораст/пад становништва 2002/2011	3.764			
Просечна стопа пораст/пад броја становника годишње	-0,43%			
Радно способно становништво (укупно)	58.253			
Радно способно мушко становништво (15 – 64 год.)	50,91			
Радно способно женско становништво (15 – 64 год.)	49,09			
Број домаћинства	25.839			
Просечан број чланова по домаћинству	3.23			
Старосна структура становништва (%)	0 - 19 г.	22,11%	60 - 79 г.	18,81%
	20 - 39 г.	27,31%	> 80 г.	1,76%
	40 - 59 г.	29,31%	нерегистровани	%
Насељеност	Урбани део	72,42%		
	Рурални део	27,58%		

ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

Представнички орган	Извршни органи		Управни орган
СКУПШТИНА ГРАДА	ГРАДОНАЧЕЛНИК	ГРАДСКО ВЕЋЕ	ГРАДСКА УПРАВА
Председник Скупштине града	Градоначелник	Председник Градског већа	Начелник Градске управе
Заменик председника Скупштине града	Заменик градоначелника	Заменик председника Градског већа	Заменик начелника Градске управе
Секретар Скупштине града	3 помоћника градоначелника	9 чланова Градског већа	Одељење за привреду и економски развој, укључујући и Канцеларију за локални економски развој
Заменик секретара Скупштине града		Секретар Градског већа	Одељење за буџет и финансије
Одборници (65)			Одељење за урбанизам, имовинско правне послове, комунално-стамбене делатности и заштиту животне средине
<i>Стална радна тела</i> (Савети, Комисије)			Одељење за друштвене делатности, укључујући и Канцеларију за младе
<i>Посебна стална радна тела :</i> (Савети, Комисије)			Одељење за послове органа Града
<i>Повремена радна тела.</i>			Одељење за општу управу
			Одељење за заједничке послове
			Одељење за инспекцијске послове
			Одељење комуналне милиције
			Служба за инвестиције и грађевинско земљиште
			Кабинет градоначелника
			Служба буџетске инспекције
			Служба за информационе технологије и комуникације

			Служба за управљање људским ресурсима
			Служба правне помоћи
			Служба за односе са јавношћу
Остали органи града			
Градско правобранилаштво			
Служба интерне ревизије			
Градски омбудсман			
Градски урбаниста			
ГРАДСКА ОПШТИНА ВРАЊСКА БАЊА СА СВОЈИМ ОРГАНИМА			

ГРАДСКА ЈАВНА ПРЕДУЗЕЋА	
ЛП „Водовод“	
ЈКП „Комрад“	
ЛП „Нови Дом“	
ЛП „Урбанизам и изградња града Врања“	
ЈКП „Паркинг сервис“	
ЛП „Управа Бање“ Врањска Бања	
Предузећа основана од стране града: Привредно друштво „Слободна зона“ Врање	
ГРАДСКЕ ЈАВНЕ УСТАНОВЕ И ОРГАНИЗАЦИЈЕ	
ЈУ „Туристичка организација Врање“	ЈУ „Школа анимираног филма“ – ШАФ
ЈУ „Центар за социјални рад“	ЈУ „Спортска хала“
ЈУ „Центар за развој локалних услуга социјалне заштите“	Основна школа за образовање одраслих
ЈУ „Народни музеј“	Основна школа за образовање одраслих
ЈУ Историјски архив „31.јануар“ Врање	Регионални центар за таленте Врање
ПУ „Наше дете“	Црвени крст Врање
ЈУ „Народни универзитет“	Спортски савез
ЈУ Позориште „Бора Станковић“	РРА Пчињског округа
Јавна библиотека „Бора Станковића“	Бизнис инкубатор центар (БИЦ) Врање

БУѢТ ГРАДА ВРАЃА 2020

5.1.SWOT анализа

5.1.1.Инфраструктура и одрживи урбани развој

Кратак опис стања и SWOT анализа

Постојање адекватне инфраструктуре представља основ одрживог развоја сваке локалне заједнице. Основни правци деловања, обзиром на тренутно стање и предходно искуство, биће плански и систематски приступ развоју инфраструктуре уз координисано деловање свих актера на локалу и пуну валоризацију постојећих ресурса, посебно коришћење предности које проистичу из географског положаја. На овај начин биће обезбеђени услови за стварање конкурентног амбијента и реализацију макроекономских циљева развоја.

У наредном периоду неопходно је унапредити инфраструктуру, у складу са прописима из области планирања и изградње, која одговара интересима инвестиционих захтева, задовољава потребе грађана и у функцији је актуелних иницијатива за развој града Врања.

Посебно је важно унапредити инфраструктуру руралних подручја, имајући у виду трендове депопулације руралних средина, односно миграцију становништва. У руралним подручјима, а у складу са анализом стања је потребна изградња недостајућих путева, повећавање обухвата сеоских домаћинстава градским системом водоснабдевања, изградња атмосферске и фекалне канализације, недостајућих електроенергетских капацитета, ИКТ инфраструктуре, као и објеката друштвене инфраструктуре.

Град Врање је започео реализацију капиталних пројеката изградње фабрике за третман отпадних вода, унапређења система водоснабдевања, као и проширења постојеће и изградње регионалне депоније Метерис.

Тренутне анализе указују на недовољну искоришћеност капацитета геотермалних вода у Врањској Бањи, а пуна валоризација поменутог потенцијала подразумева детаљна истраживања, израду потребне техничке документације и ширење, односно унапређење топловодног система.

Изградња, унапређење система за управљање ризицима и ванредним ситуацијама је у функцији сталне заштите људи и имовине, биљног и животињског света, и као таква подразумева инфраструктурне захвате, модернизацију опреме, јачање људских капацитета, унапређење институционалних модела, доследну примену прописа.

Веће коришћење обновљивих извора енергије, енергетска ефикасност нису само у функцији смањивања трошкова већ су неизоставна претпоставка заштите животне средине и одрживог развоја. У светлу ограничености ресурса, али и чињенице да је девастација животне средине директна претња здрављу људи и опстанку друштва у целини неопходно је унапређење система одрживог управљања животном средином.

Изградња регионалне депоније „Метерис“ је капитални пројекат, који ће поред проширења постојеће депоније, омогућити изградњу и регионалног система за управљање отпадом, који ће на одржив и ефикасан начин омогућити сакупљање, одвођење и третман/рециклажу отпада са територије Пчињског округа у складу стандардима. Развој рециклажне индустрије, поред поменутих еколошких, производи позитивне економске ефекте, посебно у смислу отварања нових радних места, расту прихода и псловних активности.

Анализа квалитета ваздуха показује, да је и поред одређених трендова у побољшању квалитета ваздуха у претходним годинама, неопходна примена савремених техничких решења у циљу смањења загађења, али и доследнија примена прописа, односно примена превентивних и корективних мера када су у питању загађивачи

Поред поменутих инфраструктурних интервенција, техничке модернизације и јачања капацитета, веома је важно својеврсно мењање перцепције јавности о животној средини, јер се отпад генерише у локалној заједници, а пут одлагања и третмана отпада условно полази од сваког појединца.

Како технички основ за инфраструктурне интервенције представља израда планске и техничке документације уз неизоставну решавање имовинско-правних односа, у наредном планском периоду је неопходно кроз бољу координацију свих надлежних институција, доследну примену прописа, створити услове за ефикасно планирање и реализацију инфраструктурних пројеката.

SWOT анализа

СНАГЕ/ПРЕДНОСТИ	СЛАБОСТИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Људски ресурси 2. Географски положај 3. Природна богатства у виду потенцијала за одрживи развој (Врањска Бања, Бесна Кобила, Александровачко језеро) 4. Депонија Метерис и Брана Првонек 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недовољна координација у планирању и развоју инфраструктуре између ЈП, ЈУ и ГУ 2. Непостојање валидних база података (катастар подземних инсталација, катастарске подлоге старе и неажуриране, непостоје у електронској форми) 3. Непостојање довољног броја парцела, одговарајућих површина за различите врсте инвестиција (уситњене парцеле, парцеле у приватном власништву, неопремљене или неадекватно инфраструктурно опремљене постојеће локације) 4. Неусаглашеност планске документације са развојним потребама 5. Неадекватно стање постојеће инфраструктура на нивоу целе територије града као и недостатак инфраструктуре посебно у руралном подручју (путна мрежа, водоводна мрежа, канализациона мрежа, електро-мрежа, мрежа даљинског грејања, телекомуникациона мрежа) 6. Ниска еколошка свест

МОГУЋНОСТИ/ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ/РИЗИЦИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Коридор 10 2. Фондови (страни и домаћи) 3. Боља и унапређена Координација ГУ и ЈП, ЈУ и осталих учесника у процесу реализације инвестиција 4. Развијен приватни сектор у области инфраструктуре 5. Постојање потенцијала за раст Greenfield и Braunfild инвестиција 6. Одговорно управљање градским грађевинским земљиштем 7. Слободна царинска зона и гасовод у плану 8. Близина граничних прелаза 9. Развој малих и средњих предузећа и предузетника 10.Прописи – скраћивање времена и процедура – административна ефикасност и делотворност, ЦЕОП 11.Прекогранична сарадња и регионално повезивање 12. Европске интеграције 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неповољни демографски тренд 2. Претерана насељеност градске зоне (напуштање руралних средина) 3. Неравномерна развијеност инфраструктуре због неравномерне насељености урбане/руралне средине 4. Недовољна реализација планова са републичког нивоа, са посебним освртом на потребе локала 5. Спора и недовољна примена нових технологија 6. Недовршени процеси децентрализације 7. Недовољна укљученост свих сектора у процес планирања урбаног развоја

5.1.2. РГ Пољопривреда и рурални развој

Пољопривредна производња представља значајан сегмент укупне привредне структуре града Враћа. Укупни привредни изазови су утицали и на стање у пољопривредној производњи, као и повезаној прехранбеној индустрији. Недостатак потребних финансијских средстава за покретање или унапређење пољопривредне производње, као и изражени процеси депопулације становништва руралних подручја негативно утичу и на укупни рурални развој.

Постојећи пољопривредни произвођачи су поред недостатака потребних финансијских средстава, недовољне модернизације, примене нових знања, пракси, непостојања стандардизације, суочени и са изазовима пласмана пољопривредних производа. Неопходно је јачање процеса удруживања пољопривредника као и унапређење капацитета који ће обезбедити пласман произведених производа на тржиште под условима који подразумевају рентабилну пољопривредну производњу.

Пољопривредна производња је директно условљена и природним условима, са посебим освртом на ванредне ситуације, те је неопходно континуирано улагање у различите системе којима ће се спречити или смањити утицај деловања различитих природних фактора (противградне станице, системи за наводњавање и одводњавање, остали облици заштите биљака и животиња итд).

Неке од најзначајнијих развојних интервенција су подршка породичним газдинствима, посебно подршка развоју органске производње, унапређење механизације, сточног фонда, диверзификација производње, подршка удруживању и оснивању свих врста асоцијација, унапређење квалитета живљења у руралним срединама, грант поршка или повољно кредитирање пољопривредно-прехранбеног сектора. Посебно је важно креирање и примена мера подршке младима који желе да остану на селу и баве се пољопривредом, сеоским туризмом или неком другом привредном делатношћу.

Кроз подстицајне и остале мере, треба успоставити одрживи развој пољопривреде и прехранбене индустрије, па тако побољшати њихову ефикасности, профитабилност и конкурентност. Пословне системе примарне пољопривреде треба повезивати са прехранбеном индустријом. Укрупњавањем поседа извршити рационализацију производње и одредити оптималну величину газдинстава према производној усмерености. Ове мере морају осигурати довољну количина квалитетне хране за потрошаче по приступачним ценама не нарушавајући биолошке и еколошке основе производње.

Анализа стања указује на неопходност изградње свих облика инфраструктуре у руралном подручју, недостајућих путева, повећавање обухвата сеоских домаћинстава градским системом водоснабдевања, изградња атмосферске и фекалне канализације, недостајућих електроенергетских капацитета, ИКТ инфраструктуре, као и објеката друштвене инфраструктуре.

Пуна валоризација потенцијала руралних средина ће значајно допринети социоекономском развоју овог подручја, имајући у виду напоре државе на смањивању евидентних развојних диспаратета, специјалне програме Европске уније за подстицање социјалне инклузије у руралним срединама и борбу против сиромаштва као један од императива.

SWOT анализа

СНАГЕ/ПРЕДНОСТИ	СЛАБОСТИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Људски ресурси 2. Повољан географски положај 3. Природна богатства као предуслов развоја пољопривреде, прерађивачке индустрије и туризма 4. Релативно здрава животна средина 5. Традиција пољопривредне производње са тржишним пласманом 6. Мере локалне самоуправе за подршку пољопривреди и руралном развоју 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неусклађеност квалификационе структуре са потребама тржишта, недовољно практично усавршавање 2. Миграција младих према равничарским селима и граду 3. Неустављени стандарди у производњи 4. Недовољна спремност произвођача за функционално удруживање 5. Недовршене реформе 6. Техничко технолошка застарелост 7. Високе каматне стопе на кредитном тржишту 8. Недостатак финансијских средстава 9. Низак стандард становника, нарочито у брдским и планинским селима 10. Лоша саобраћајна и енергетска инфраструктура, нарочито у планинским селима 11. Низак ниво примене иновација 12. Уситљеност парцела 13. Сложен систем административних процедура 14. Неадекватна повезаност производног и прерађивачког сектора
МОГУЋНОСТИ/ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ/РИЗИЦИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Подршка владе Републике Србије пољопривреди 2. Повезивање са регијама ван граница државе 4. Повећање искоришћености природних ресурса 5. Едукација младих кадрова, преквалификација и преорјентација производње 6. Повећање извоза и повољни трговински и царински аранжмани 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недовољно изграђен координисан систем за рад на јачању капацитета (људских, техничких, организационих и институционалних) у пољопривреди 2. Депопулација руралних подручја 3. Утицаји криза, ванредних ситуација, посебно пандемија 4. Изазови у испуњавању стандарда ЕУ 5. Неразвијеност менаџмента у

<p>7. Раст и промена тражње на тржишту 8. Повећање степена организованости произвођача 9. Домаћи и међународни развојни фондови 10.Развој слободне и осталих производних зона, долазак нових инвеститора</p>	<p>агробизнису</p>
---	--------------------

5.1.3. Локални економски развој

Анализа привредног амбијента града Врања, имајући у виду расположиве ресурсе, свеукупност социо-економских кретања детерминисаних сталним променама на тржишту, легислативом, планирањем и спровођењем националне, локалне развојне политике и осталим комплементарним утицајима, показује да је упркос одређеним позитивним трендовима, привреда под утицајем и одређених криза на светском нивоу, са посебним освртом на пандемију Ковид 19. Последице изазване пандемијом евидентне су на територији читаве земље и манифестују се кроз пад привредно-инвестиционих активности, незапосленост, и сл.

Анализа стања указује да је потребно даље јачање сектора МСПИ-а, али и стимулисање предузетништва код младих, односно њихово самозапошљавање, имајући у виду трендове везане за незапосленост. Избалансирана економска политика подразумева равноправан третман домаћих и страдних инвеститора, као и стварање услова за развој различитих привредних делатности.

Традиционална структура привреде у Врању не може у потпуности да одговори захтевима динамичног тржишта, нарочито када је реч о привредним субјектима заснованим на знању и новим технологијама. Саобразно томе, неопходне су и промене у систему образовања и васпитања, односно креирање профила у складу са захтевима тржишта, али и имплементацију модела континуираног одрживог развоја радне снаге.

Када је реч о туризму, предности развоја које проистичу из географског положаја, природног богатства и лепота, историје, наслеђа, културе, традиције и осталих ресурса нису у потпуности валоризоване, што се посебно одражава кроз кретање броја туриста и ноћења туриста. Потребна су значајна унапређење инфраструктуре, посебно када је реч о смештајним капацитетима, раст броја инвеститора у области туризма, али и интензивније промотивне активности, уз неизбежно јачање институционалних капацитета.

Све интервенције, које имају за крајњи циљ раст броја запослених, пораст зарада, раст прихода, као и раст и развој привредне структуре могу се систематизовати кроз:

- Пуну валоризацију постојећих ресурса
- Улагање у економску инфраструктуру као једну од детерминанти развоја
- Даљи развој пословно-производних зона са посебним освртом на Слободну зону
- Изградња и унапређење постојећих туристичко-амбијенталних целина

- Успостављање Технолошког парка на простору Слободне зоне
- Инвестиционе подстицаје
- Креирање и примену посебних мера подстицаја привреди које ће ублажити негативне последице различитих ванредних ситуација укључујући и пандемију
- Развој привредне структуре са посебним акцентом на увођење нових технологија
- Подршку даљем развоју малих и средњих предузећа и предузетника
- Подршка даљем развоју свих облика туризма
- Редефинисање образовних профила у циљу усклађивања са потребама тржишта и даљи развој иновативних модела – пример Тренинг центар за обуку радника и развој радне снаге, Креативно – иновациони центар и сл
- Унапређење услова за пуну социо-професионалну афирмацију младих и ублажавање негативних демографских кретања
- Перманентно јачање капацитета локалне самоуправе, као сервиса грађана и активног носиоца социо-економског развоја локалне заједнице

SWOT анализа

СНАГЕ/ПРЕДНОСТИ	СЛАБОСТИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Људски ресурси 2. Дobar географски положај - коридор 10 3. Локације за инвестирање (Greenfield и Braunfield) 4. Слободна зона Врање 5. Ефикасна администрација 6. Инвестициони подстицаји 7. Урбанистичка уређеност 8. Природна богатства 9. Култура, традиција, богато наслеђе 9. Примери успешних инвестиција 10. Дobar имиџ 11. Стратешка развојна опредељеност 12. Туристички потенцијали (антропогени и природни ресурси) 13. Врање као регионални центар 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неусклађеност образовних профила са потребама тржишта 2. Недовршена приватизација 3. Ниска информатичка образованост 4. Миграције младих 5. Удаљеност од центара 6. Непостојање гасних капацитета 7. Социјални проблеми као резултат транзиције 8. Недовољни смештајни капацитети и неразвијена туристичка инфраструктура 9. Неконкурентност производа 10. Неадекватна привредна струкура (нефлексибилни привредни системи) 11. Недовољна секторска повезаност 12. Недовољна развијеност консултантског тржишта 13. Непостојање кластера, технолошких паркова

МОГУЋНОСТИ/ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ/РИЗИЦИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Подршка Владе РС 2. Децентрализација 3. Уравнотежење регионалног развоја 4. Повезивање регија и европске интеграције 5. Боља искоришћеност природних ресурса и обновљивих извора енергије 6. Модернизација – дигитализација, примена нових технологија, трансфер знања и најбоље праксе 7. Даљи развој Слободне зоне 8. Повећање извоза и повољни трговински и царински аранжмани 9. Врање као универзитетски центар 10. Прекогранична сарадња 11. Спољнотрговинска размена 12. Предприступни програми 13. Директне инвестиције 14. Промоција 15. Коридор 10 16. Туризам 17. Унапређење телекомуникацијске повезаности са развијеним деловима 18. Пораст броја сертификованих предузећа 19. Могућност повезивања привредних субјеката путем кластера 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неповољне демографске промене 2. Спора промена привредне структуре 3. Спора и недовољна примена високих технологија 4. Нестабилност на глобалном економском плану 5. Турбуленција глобалног тржишта 6. Опасност од трансфера прљавих технологија 7. Непостојање стратегије коришћења природних ресурса на одржив начин 8. Неравномеран регионални развој 9. Ванредне ситуације, посебно када је реч о пандемијама

5.1.4. Друштвени развој

Укупни развој је немогућ без друштвеног развоја. Модерно, развијено друштво ствара претпоставке, могућности и шансе за запошљавање, рад, али и већи квалитет живота, образовање, здравствену и социјалну заштиту. Модерно друштво „не познаје“ дискриминацију по било ком основу, гарантује слободу мишљења, кретања, удруживања, омогућује пуну укљученост појединца или друштвене групе у све сфере друштвеног живота, обезбеђује посебну бригу и заштиту за најугроженије категорије.

Анализа стања у области друштвеног развоја у граду Врању указује на то постоје одређени институционални капацитети, који укључују локалну самоуправу, али и установе

које су у надлежности Републике Србије, као и у одређеном степену развијено цивилно друштво као једног од такође важних актера. У наредном периоду је потребно додатно унапредити рад институција, установа и организација, али сарадњу свих релеватних сектора – јавног, приватног и цивилног.

Интервенције у области друштвене инфраструктуре имају за циљ изградњу, реконструкцију, адаптацију и модернизацију капацитета како у урбаном тако и у руралном подручју.

Друштвени и економски развој су међусобно условљене категорије, нема друштвеног без економског развоја и то се посебно рефлектује кроз трендове у подобласти – социјална политика, имајући у виду узрочно-последичне везе незапослености, ниских примања становништва са различитим социјалним давањима, односно бројем и структуром корисника различитих социјалних услуга, а према спроведеној анализи стања.

Изграђени, модерни и ефикасни капацитети примарне и секундарне здравствене заштите су у директној функцији заштите здравља становништва, што се додатно актуелизује у случајевима пандемија, на примеру Ковид 19.

Град Врање је по завршетку капиталног пројекта изградње модерног хирушког блока, отпочео реализацију пројекта реконструкције Здравственог центра (павиљонског дела). Подједнако је важан и наставак реализације пројекта/иницијатива јачања капацитета здравствене заштите кроз подршку запошљавању медицинских радника (лекара, медицинских сестара итд) на територији Врања.

Локална самоуправа је један од основних носиоца развоја локалне заједнице. Нормативно-правни оквир, актуелни процеси европских интеграција и укупни захтеви одрживог развоја подразумевају изградњу ефикасног и ефективног система, који подразумева децентрализацију и пуну професионализацију кадрова. Важно место у унапређењу рада заузима дигитализација, односно пуна примена ИКТ решења и принципа доброг управљања.

Све мере и активности у области друштвеног развоја, између осталог укључују:

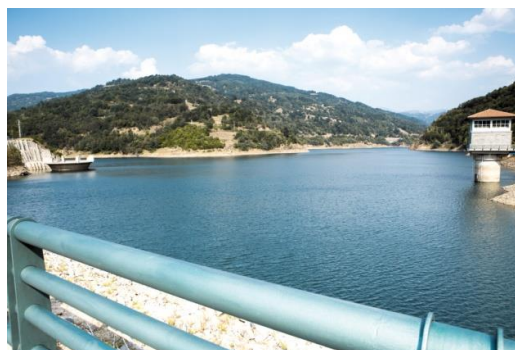
- Континуирано улагање у образовање, његову модернизацију и трансформацију у складу са потребама тржишта и друштва
- Улагање у културу, валоризацију и очување наслеђа и специфичног сензибилитета овог простора
- Квалитетну социјалну и здравствену заштиту, једнаку и доступну свима, локалну самоуправу као истинског сервиса потреба грађана
- Стално унапређење друштва које промовише толеранцију, партиципацију, у коме нема дискриминације, а подстиче се партнерство јавног, приватног и цивилног сектора
- Сталну подршку и афирмацију младих као будућности овог града, улагање у спорт и здраве стилове живота.

SWOT анализа

СНАГЕ/ПРЕДНОСТИ	СЛАБОСТИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Људски ресурси 2. Богато културно, историјско наслеђе 3. Успостављене институције у области друштвеног развоја 4. Реформска опредељеност локалне самоуправе 5. Улога града Врања као административног, економског, образовног, здравственог, културног центра Пчињског округа 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатак финансија 2. Недовољан број стручних кадрова 3. Миграција младих 4. Неадекватан и недовољан опремљен, простор за рад надлежних институција 5. Непостојање Школске управе 6. Недостатак културних, здравствених, спортских и осталих објеката, посебно у руралном подручју 7. Ниска свест грађана о значају грађанске партиципације 8. Социјално-економски изазови везани за најугроженије категорије – пример Роми, самохрани родитељи, жртве насиља, и остале категорије 9. Поремећаји понашања, посебно код младих – пример алкохолизам, наркоманија, различити облици насиља, угрожавање здравља итд
МОГУЋНОСТИ/ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ/РИЗИЦИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Подршка Владе Републике Србије 2. Подршка локалне самоуправе 3. Програми ЕУ и осталих донатора 4. Инвестиције 5. Отварање школске управе Министарства просвете у Врању 6. Партнерство јавног, приватног и цивилног сектора 7. Едукација радника 8. Иградња и развој институција (тренинг, образовни, научни центри итд) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неповољне демографске промене 2. Регионалне развојне разлике 3. Негативна привредна кретања 4. Ванредне ситуације, посебно када је реч о пандемијама 5. Друштвено-економски изазови у окружењу

6. ВРАЊЕ – МОДЕРАН ГРАД У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Град Врање базира своју визију на интегративним процесима и модернизацији. Модерна и ефикасна локална самоуправа је један од носиоца развоја локалне заједнице.

Развој као вишедимензионална категорија подразумева, између осталог и, повољно пословно окружење, изграђену инфраструктуру у складу са потребама, ефикасну и одговорну локалну администрацију, бригу о свим категоријама становништва, али и толерантно, стабилно друштво које негује и промовише различитост, сарадњу и разумевање.

7. РАЗВОЈНИ ПРАВЦИ ГРАДА ВРАЊА

Град Врање темељи своју развојну визију на интегративним процесима и модернизацији.

Визија Врања као модерног, европског града подразумева пуну валоризацију потенцијала који проистичу из позиције на коридору 10, једној од најважнијих паневропских трансверзала, богатог културно-историјског наслеђа и традиције, од скоро 1000 година (први писани траг о Врању датира из 1093.године), улоге града као некадашњег индустријског центра, постојање Слободне зоне Врање, изванредних природних ресурса, са посебним освртом на Врањску Бању, најтоплију бању у Европи.

Град Врање се профилише као одговоран и проактиван носилац одрживог развоја, и у складу са законским надлежностима, планира и реализује развојну политику, која кореспондира активностима Републике Србије у процесу европских интеграција, а уважава и Циљеве Уједињених нација – Агенда 2030.

Планом развоја града Врања за период 2021 – 2030.године се идентификују тзв. четири стуба развоја, односно приоритетних области интервенције са својим подобластима.

1. **Инфраструктура и одрживи урбани развој**
2. **Локални економски развој**
3. **Пољопривреда и рурални развој**
4. **Друштвени развој**

Инфраструктура је једна од основних претпоставки развоја.

Приступне саобраћајнице, водоводна мрежа, атмосферска и фекална канализација, редовно снабдевање електричном енергијом, стабилна интернет мрежа и услуге фиксе и мобилне телефоније, инфраструктура у функцији заштите животне средине, смањивања негативних ефеката ванрених ситуација, друштвена инфраструктура, спортска омогућују живот и рад становништва, функционисање привреде и јавног сектора.

Инфраструктура је посебно важна у светлу смањивања развојних диспаратитета не само између региона, већ и између урбаног и руралног подручја. Развијена инфраструктура омогућава смањење депопулације села, ублажава негативне демографске трендове.

Брига о заједници обухвата и питања енергетске ефикасности, обезбеђивање квалитетне и ефикасне здравствене и социјалне заштите, модеран васпитно-образовни систем који прати промене и захтеве тржишта.

Модерно друштво коме тежимо негује мултикултуралност, промовише толеранцију, не-дискриминацију, суживот различитих етничких, верских заједница, гарантује личне слободе и права, као и безбедност за све. У оваком друштву, посебно место заузимају деца и млади, као ресурс и потенцијал боље будућности.

Економски развој подразумева раст запослености, раст зарада, раст и развој привредне структуре, са посебним освртом на знање и нове технологије, уз одрживо управљање животном средином.

Врање као атрактивна инвестициона дестинација нуди различите могућности за инвестирање, од пољопривреде, преко производње, туризма, услуга до ИТ, предузећа заснованих на знању и новим технологијама.

Брже, боље и лакше остваривање права грађана и привреде је мисија рада локалне самоуправе.

Модерна и ефикасна локална администрација, дигитализација сервиса, доследна примена прописа, као и принципа доброг управљања – транспарентности, партиципативности, ефикасности, одговорности и не-дискриминације, омогућују оквир за одржив и партнерски однос јавног, приватног и цивилног сектора.

8. ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉЕВИ И МЕРЕ

8.1 Подгрупа: Инфраструктура, урбанизам и комунална делатност

Приоритетни циљ: Унапредити инфраструктуру и комуналне делатности у складу са потребама локалне заједнице Врање

Веза са Преговарачким поглављем: Поглавље 14. Транспорт
Поглавље 27. Животна средина и климатске промене

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР):9. Изградити прилагодљиву инфраструктуру, промовисати одрживу индустријализацију и подстицати иновативност

6. Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарним условима за све

Показатељи за приоритетни циљ

Полазна вредност:

- 19.011 Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу (73,6% учешће у укупном броју домаћинстава)
- 16.289 Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу (63% учешће у укупном броју домаћинстава)
- 0% отпадних вода подручја се безбедно пречишћава
- 0,69км је изграђено по 1км² територије града
- Око 85% становника је снабдевано електричном енергијом
- Око 85% становника је покривено телекомуникацијама и интернетом
- 90 % становника града је покривено организованим прикупљањем комуналног отпада
- Не постоји адекватан-заокружен систем испитивања задовољства корисника комуналних услуга
- Структура расхода буџета града указује да капитални издаци учествују са 13% у буџету града

Циљана вредност

- 22.000 Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу (85% учешће у укупном броју домаћинстава)
- 20.700 Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу (80% учешће у укупном броју домаћинстава)
- 60% отпадних вода подручја се безбедно пречишћава
- 1км је изграђено по 1км² територије града
- 100% становника је снабдевано електричном енергијом
- 100% становника је покривено телекомуникацијама и интернетом
- 95 % становника града је покривено организованим прикупљањем комуналног отпада
- Постоји адекватан-заокружен систем испитивања задовољства корисника комуналних услуга
- Структура расхода буџета града указује да капитални издаци учествују са 20% у буџету града

Постојање адекватне инфраструктуре представља основ одрживог развоја сваке локалне заједнице. Основни правци деловања, обзиром на тренутно стање и предходно искуство, биће плански и систематски приступ развоју инфраструктуре уз координисано деловање свих актера на локалу и пуну валоризацију постојећих ресурса, посебно коришћење предности које проистичу из географског положаја. На овај начин биће обезбеђени услови за стварање конкурентног амбијента и реализацију макроекономских циљева развоја.

У наредном периоду неопходно је унапредити инфраструктуру, у складу са прописима из области планирања и изградње, која одговара интересима инвестиционих захтева, задовољава потребе грађана и у функцији је актуелних иницијатива за развој града Врања.

Развој инфраструктуре је приоритет како развојних политика Европске уније тако и Циљева одрживог развоја УН – Агенда 2030.

Град Врање је већ започео реализацију неких од капиталних инфраструктурних пројеката, у сарадњи са КфВ банком и министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, попут изградње постројења за третман отпадних вода, унапређење система водоснабдевања, изградњу регионалне депоније Метерис. Један од пројеката чија се реализација очекује у оквиру простора регионалне депоније Метерис је и изградња азила за напуштене псе и остале животиње. Са поменутиим министарством је реализован пројекат изградње станова за припаднике службе безбедности. Министарство унутрашњих послова и град Врање реализују пројекат изградње регионалног центра за ванредне ситуације. Након завршеног Хирушког блока, отпочела је реконструкције Здравственог центра (Павиљонског дела) уз директну подршку Републике Србије. Уз подршку

министарства привреде изграђена је Обилазница до Слободне зоне, а реализовани и бројни други пројекти.

Приоритетни циљ: Унапредити инфраструктуру и комуналне делатности у складу са потребама локалне заједнице Врање се базира на намери уравнотеженог развоја свих врста инфраструктуре као у урбаном, тако и у руралном подручју, са посебним освртом на даљи развој комуналних делатности.

Неке од претпоставки одрживог развоја инфраструктуре су одговорно и ефикасно урбанистичко планирање и добра координација локалних и републичких институција имајући у виду прописе који уређују ову област.

Имајући у виду комплексност, вишефазност, прописе и институционалне ингеренције у овој области, неопходне су вишеструке интервенције, усмерене на решавање имовинско-правних односа, израду планске и техничке документације, финансијско и временско динамизирање радова на изградњи, реконструкцији, санацији, синхронизован и координисан рад локалних и националних институција, јачање капацитета за одрживо управљање инфраструктуром и даљи развој комуналних делатности са посебним освртом на примену ИКТ решења

Реализација приоритетног циља се директно огледа кроз позитивне трендове у кретању како квантитативних тако и квалитативних индикатора, са посебним освртом на покривеност града (урбаног и руралног подручја) инфраструктуром и капацитете јавних и јавно комуналних предузећа за несметану реализацију активности из комуналних програма.

Мере/групе мера чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритетног циља се могу структурирати кроз:

Мера 1. Изградња нове и унапређење постојеће инфраструктуре

Период реализације: 2021 – 2030

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 5.000.000.000,00 динара
(*500.000.000,00 дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавна и јавно комунална предузећа

Инфраструктура је једна од основних претпоставки одрживог развоја, било да је реч о несметаној реализацији инвестиција, пословању привредних субјеката, раду осталих институција, квалитетним условима живота становништа урбаног и руралног подручја.

У наредном периоду неопходно је обезбедити што већу покривеност територије града инфраструктуром у виду саобраћајница, водовodne мреже, атмосферске и фекалне канализације, електроенергетских капацитета, ИКТ инфраструктуре. Посебно је важно наставити са инфраструктурним унапређењем објеката друштвене, спортске, економске инфраструктуре, инфраструктуре у функцији заштите животне средине, веће енергетске ефикасности као и коришћења обновљивих извора енергије. За развој града Врања је важно и довођење гасних инсталација, односно обухватање града Врања националним програмом гасификације.

Инфраструктура руралног подручја је посебно важан сегмент. Смањење депопулације руралних подручја, подизање квалитета услова живота и рада становништва руралних предела је директно условљено постојањем путева, водоводне мреже, канализације, електроенергетских и ИКТ инсталација, објеката друштвене, спортске инфраструктуре.

Имајући у виду надлежности јавних предузећа чији је оснивач Република Србија и јавних предузећа чији је основач града Врање потребно је дефинисати и применити механизме боље координације рада, како би се повећала ефективност и ефикасност приликом реализације различитих инфраструктурних пројеката.

Будући да је изградња и реконструкција инфраструктуре вишефазни процес, који укључује израду техничке документације, у одређеним случајевима и решавање имовинско-правних односа – пример експропријација, радове на изградњи, реконструкцији, адаптацији, опремање, потребно је техничко и временско динамизирање планираних интервенција. Финансирање активности, инвестиција које обухвата ова мера подразумева учешће средстава буџета града Врања, али и средстава домаћих и међународни донатора, посебно у светлу развојне сарадње локалне самоуправе Врање са различитим донаторима у земљи и иностранству.

Предложена мера кореспондира и приоритетним интервенцијама утврђеним у Плану капиталних инвестиција града Врања за период 2018-2022.године. Плански основ за креирање ове мере представљају и Просторни план града, Генерални урбанистички план Врања и планови нижег реда, са посебним освртом на планове детаљне регулације (ПДР).

Носиоци реализације ове мере су град Врање, као и јавна и јавно комунална предузећа на територији града Врања.

Мера 2. Урбанистичко планирање у функцији одрживог развоја

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 300.000.000,00
(*30.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, ЈП Урбанизам и изградња града Врања, јавна и јавно комунална предузећа

Просторно и урбанистичко планирање се може назвати „једним кораком“ до жељене визије развоја града. Дефинисање концепта развоја града (урбаног и руралног подручја) као и његових делова/посебних целина (било да је, примера ради реч о пословно-производним зонама или пак амбијенталним целинама) почива на анализи потреба заједнице али и очекиваним најбољим ефектима овог планирања. Значај просторног и урбанистичког планирања је препознат и у Територијалној агенди Европске уније.

У наредном планском периоду је неопходно наставити са израдом планова, попут Просторног плана, Генералног урбанистичког плана и планова нижег реда – планова

генералне регулације и планова детаљне регулације, као и остале урбанистичке документације.

Посебно је важно интензивирати примену принципа доброг управљања као и примену најбољих ИКТ решења који ће планирање учинити ефективнијим и ефикаснијим.

Како су за израду квалитетних, одрживих планова неопходни, између осталог, информациони инпути различитих предузећа јавног и приватног сектора, институција и шире заједнице неопходно је креирати и применити механизме боље координације и правремене међусекторске комуникације.

Предложена мера кореспондира и приоритетним интервенцијама утврђеним у Плану капиталних инвестиција града Врања за период 2018-2022.године

Носиоци реализације ове мере су ЈП Урбанизам и изградња града Врања, јавна и јавно комунална предузећа.

Мера 3. Јачање капацитета за одрживо управљање инфраструктуром и даљи развој комуналних делатности

Период реализације: 2021 – 2030

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност: 300.000.000,00

(*30.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавна и јавно комунална предузећа

Капацитет институција за одрживо управљање инфраструктуром и даљи развој комуналних делатности је са једне стране условљен стално растућим потребама заједнице, а са друге стране условљен динамичним окружењем које карактеришу разноврсни прописи, напредак технике и технологије, различити нивои надлежности, конкуренција јавног и приватног сектора итд

Јачање капацитета подразумева улагање у људе, односно знање, примену најбољих организационо-техничких решења, модернизацију, правно регулисање у границама надлежности, раст продуктивности, економичности и рентабилности као базичних економских принципа, међусекторску координацију и примену принципа доброг управљања.

Када је реч о комуналним делатностима, посебно је актуелан концепт јавно-приватног партнерства, за чију ефикасну примену је, између осталог потребна, кадровска, организационо-техничка, аналитичка, документациона и финансијска припрема на нивоу локалне самоуправе и њених ЈКП.

Управљање инфраструктуром и развијене комуналне делатности као циљ имају задовољне грађане и привреду, односно локалну заједницу у целини, уз очување стабилности и ефикасности система локалне самоуправе и јавних предузећа које те услуге пружају.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, као и јавна и јавно комунална предузећа на територији града Врања.

8.2 Подгрупа: Јавна безбедност – управљање ризицима и ванредним ситуацијама

Приоритетни циљ: Развијати систем за ефикасно и ефективно управљање ризицима и ванредним ситуацијама

Веза са Преговарачким поглављем: Поглавље 27. Животна средина и климатске промене

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР): 11 - Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим

Показатељи за приоритетни циљ

Полазна вредност:

- На територији града Враћа образоване су јединице цивилне заштите опште намене, јачине чете (VI вода) са укупно 263 обвезника цивилне заштите.
- На територији града Враћа не постоји формирано добровољно-ватрогасно друштво.
- На територији града Враћа постоје 14 инсталиране сирене које су део система јавног узбуњивања. Од укупног броја, 9 су исправне и 5 неисправне.

Циљана вредност

- Опремљена и обучена 263 обвезника јединице цивилне заштите опште намене за предузимање превентивних мера и мера реаговања у случају ванредних догађаја и ванредних ситуација
- Формирано добровољно-ватрогасно друштво са најмање 20 припадника, обучено и опремљено одговарајућом опремом и средствима за реаговање у ванредним догађајима и ванредним ситуацијама.
- Стављене у функцију 5 неисправне сирене, инсталиране додатно нове 5 сирене дефинисане на основу „Акустичке студије чујности на територији града Враћа“ и укључивање у даљински систем управљања.

Град Враће као административни, економски, образовни, здравствени и културни центар Пчињског округа, препознаје област јавне безбедности-управљање ризицима и ванредним ситуацијама као једну од стратешких области. Безбедна локална заједница за своју претпоставку има изграђен координисан систем за деловање у ванредним ситуацијама како у смислу превентивног деловања тако и правовремених мера реаговања.

Развој система за ефикасно и ефективно смањење ризика од катастрофа и управљање ванредним ситуацијама је приоритет како развојних политика Европске уније тако и Циљева одрживог развоја УН – Агенда 2030 и Циљева Сендај Оквира за смањење ризика од катастрофа за период 2015-2030. године. Сендај Оквир представља међународни документ глобалног карактера који је прихватила Генерална скупштина Уједињених нација у Сендају у Јапану на Светској конференцији одржаној у периоду од 14. до 18. марта 2015. године.

Један од најистакнутијих пројеката управо усмерен на изградњу координисаног система за смањење ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама је и пројекат изградње Регионалног центра за ванредне ситуације у Врању који се реализује у сарадњи са Министарством унутрашњих послова Републике Србије. Поменути центар је први од ове врсте у овом делу Србије и по његовој изградњи омогућиће правовремено, ефикасно и координисано деловање свих субјеката и снага смањења ризика од катастрофа уз коришћење савремене опреме, средстава и ангажовање обучених припадника служби.

Град Врање, као територијална јединица Републике Србије, свесна рањивости од елементарних непогода и других несрећа, предузима мере и активности на подизању капацитета локалне самоуправе за превенцију и реаговање у случају елементарних непогода и ванредних ситуација. Први корак у претходном периоду био је израда Процене угрожености од елементарних непогода и других несрећа, која представља основни документ стварања оптималног система смањења ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама. Циљ израде Процене угрожености од елементарних непогода и других несрећа града Врања био је да се идентификују извори могућег угрожавања, сагледају могуће последице, потребе и могућности спровођења мера и задатака заштите и спасавања од елементарних непогода и других несрећа у односу на штитење вредности друштва. Процена садржи описе свих сценарија за сваку опасност, за коју се радна група определила, резултате прорачуна ризика и нивоа ризика (матрице ризика) и картографски приказ свих ризика. Систем смањења ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама димензионисан на основу Процене, јесте оптималан и најповољнији могући систем заштите и спасавања, који има дугорочне могућности за развој и опстанак у свим условима.

На основу резултата Процене, Град Врање израдио је План заштите и спасавања у ванредним ситуацијама. План заштите и спасавања је основни плански документ на основу кога се субјекти система смањења ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама организују, припремају и учествују у извршавању мера и задатака заштите и спасавања угроженог становништва, материјалних и културних и животне средине. Циљ израде планова је утврђивање задатака свих субјеката заштите и спасавања, планско и организовано ангажовање капацитета и усклађивање активности у спровођењу мера и задатака заштите и спасавања. Планови су засновани на проценама ризика и на проценама расположивих капацитета и могућности за заштиту и спасавање, на свим нивоима.

Планом се планирају оперативне мере, субјекти, снаге и средства за спровођење заштите и спасавања живота и здравља људи, животиња, материјалних и културних добара и животне средине од елементарних непогода и других несрећа. План можемо тумачити и као одговор организоване заједнице у условима повећаних ризика изазваних нарушеном равнотежом климатских фактора, као и убрзаног техничко-технолошког развоја примереног тенденцијама у савременом свету. Циљеви плана су активности којима се

смањује ризик од елементарних непогода и ванредних ситуација, и тиме смањује ризик од штетног деловања на људе, животиње, материјална и културна добра и животну средину.

Ванредне ситуације, проузроковане елементарним непогодама и другим несрећама, како на националном, глобалном тако и на локалном нивоу, наносе ненадокнадиве штете, пре свега по људске животе, било непосредно или посредно, али и по животну средину, остављајући је за собом озбиљно деградирану. Тачније, ванредне ситуације доприносе уништавању животне средине, штетно утичу на здравље људи, опстанак многих природних врста и културно наслеђе. Елементарна непогода је догађај хидрометеоролошког, геолошког или биолошког порекла, проузрокован деловањем природних сила, као што су: земљотрес, поплава, бујица, олуја, јаке кише, атмосферска пражњења, град, суша, одроњавање или клизање земљишта, снежни наноси и лавина, екстремне температуре ваздуха, нагомилавање леда на водотоку, епидемија заразних болести, епидемија сточних заразних болести и појава штеточина и друге природне појаве већих размера које могу да угрозе здравље и живот људи или проузрокују штету већег обима. Почетак, обим и време трајања елементарних непогода и ванредних ситуација углавном се не може унапред предвидети, али се за извесне појаве на основу стечених искустава и статистичких података, с обзиром на место појаве, услове и годишње доба, може претпоставити да ће до њих доћи, као и колико ће трајати и које ће последице произвести. Елементарне непогоде и ванредне ситуације могу да покривају ужу или ширу територију, да буду слабијег или јачег интензитета, што се може закључити тек по завршетку њиховог деловања и при анализи причињених штета.

Значај и неопходност изградње ефикасног система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама између осталог проистиче из непредвидљивости, интензитета, обима и разноврсности ванредних ситуација које могу да погоде одређену територију што чини ову област једном од претпоставки одрживог и безбедног функционисања локалне заједнице.

Приоритетни циљ: Развијати систем за ефикасно и ефективно смањење ризика од катастрофа и управљање ванредним ситуацијама огледа се у учешћу локалне самоуправе у управљању ризиком тако да кроз своје принципе побољша ефикасности свих компонената система управљања ризиком путем планирања заштите од елементарних непогода, управљања ванредним ситуацијама, дефинисања превентивних мера, мера реаговања, као и мера и средства за санацију последица.

Реализација овог циља се директно огледа и кроз позитивне трендове у кретању квантитативних и квалитативних индикатора, са посебним освртом на јачање институционалних капацитета, укључујући и обуку кадрова, као и модернизацију система у функцији заштите од ванредних ситуација.

Мере/групе мера чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритетног циља се могу структурирати кроз:

Мера 1. Развој инфраструктуре, модернизација и унапређење система координисаног и ефикасног управљања ризицима и ванредним ситуацијама

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 100.000.000,00 дин.
(10.000.000,00 дин. на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавна и јавно-комунална предузећа, републичке институције и организације на националном и локалном нивоу.

Инфраструктура је једна од основних претпоставки одрживог развоја, било да је реч о несметаној реализацији инвестиција, пословању привредних субјеката, раду осталих институција, квалитетним условима живота становништа урбаног и руралног подручја. Будући да је изградња и реконструкција инфраструктуре вишефазни процес, који укључује израду техничке документације, у одређеним случајевима и решавање имовинско-правних односа – пример експропријација, радове на изградњи, реконструкцији, адаптацији, опремање, потребно је техничко и временско динамизирање планираних интервенција. Посебан сегмент представља инфраструктура у функцији заштите становништва и добара од штетног деловања ванредних ситуација.

Такође, у нашој земљи, Законом о критичној инфраструктури уређује се идентификација и одређивање критичне инфраструктуре Републике Србије. Тако се у поменутом Закону под критичном инфраструктуром подразумевају „имовина и услуге, систем или његов део који је неопходан за одржавање кључних друштвених функција, здравства, безбедности, економског или социјалног благостања, а чије би ометање или уништење имало значајан утицај на функционисање државе.“ У члану 5 дефинисано је да критичну инфраструктуру чине: „системи, мреже и објекти чији прекид функционисања или прекид испоруке роба односно услуга може имати озбиљне последице на националну безбедност, здравље и животе људи, имовину, животну средину, безбедност, економску стабилност, односно угрозити функционисање Републике Србије.“

Због тога је неопходно сагледавање критичне инфраструктуре приликом израде планских докумената. Закон о критичној инфраструктури јасно је дефинисао да „приликом израде планских докумената у области просторног и урбанистичког планирања, докумената из области националне безбедности и области смањења ризика и управљања ванредним ситуацијама, критична инфраструктура мора се третирати на посебан начин, нарочито у делу превентивних активности и активности везаних за одговор на ванредне ситуације у којима мора имати приоритет“.

Такође, Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама, у члану 23. предвидео је важан институт „Зоне непосредног ризика“ које

представљају „географске и просторне целине у којима постоји веома висок степен извесности да ће наступити катастрофа и да ће њене последице бити дуготрајне и тешко отклоњиве, а мере заштите и спасавања знатно отежане. У зонама непосредног ризика забрањене су активности које изазивају нове или увећавају постојеће факторе ризика (ископи, и други земљани радови, изградња и постављање објеката и др.), као и активности поводом којих се људи и материјална и културна добра могу изложити тешким последицама (одлагање ствари, паркирање, окупљање већег броја људи, манифестације и др.), осим по претходно прибављеној дозволи Министарства“.

Изградња, јачање и заштита инфраструктуре кроз јасно препознавање, мапирање и дефинисање постојећих и потенцијалних ризика, њихово планско утемељење, представља важан услов стварања ефикасног и ефективног система управљања ризицима и ванредним ситуацијама. На територији града Врања, а у складу са свим претходно наведеним је суштински важно изградити инфраструктуру која ће смањити ризик и обим деловања ванредних ситуација са посебним освртом на:

Санација постојећих клизишта; чишћење и регулација речних водотокова и канала; изградња и опремање система противградних станица, изградња и модернизација система за јавно узбуњивање; изградња и реконструкција некатегорисаних путева са посебним акцентом на брдско-планинска подручја и остале потребне инфраструктурне интервенције. Примена ИКТ решења доприноси заокружавању инфраструктурног и укупног институционалног интегрисаног система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама. У наредном периоду је неопходна интензивнија примена постојећих, али и имплементација нових софтверских и хардверских решења за рад надлежних служби.

Интензивна међусобна сарадња Града Врања са свим надлежним институцијама на свим нивоима власти у области ванредних ситуација, као и партнерство са приватним и јавним предузећима, другим правним лицима, предузетницима, организацијама цивилног друштва и свим заинтересованим грађанима који могу пружити допринос смањењу ризика од катастрофа представља основ координисаног деловања у ванредним ситуацијама.

Финансирање активности, инвестиција које обухвата ова мера подразумева учешће средстава буџета града Врања, али и средстава домаћих и међународни донатора, посебно у светлу развојне сарадње локалне самоуправе Врање са различитим донаторима у земљи и иностранству.

Предложене мере кореспондирају и приоритетним интервенцијама утврђеним Националном стратегијом за заштите и спасавања у ванредним ситуацијама, усвојеним документима на нивоу града Врања: „Процена угрожености од елементарних непогода и других већих несрећа“ и „План заштите и спасавања у ванредним ситуацијама на територији града Врања“, као и другим важећим позитивно-правним прописима који регулишу област ванредних ситуација.

Носиоци реализације: Град Врање, јавна и јавно-комунална предузећа, републичке институције и организације на националном и локалном нивоу.

Мера 2. Јачање институционалних капацитета, примена принципа доброг управљања, унапређење међусекторске и међународне сарадње

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 70.000.000,00 дин.
(7.000.000,00 дин. на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавна и јавно-комунална предузећа, републичке институције и организације на националном и локалном нивоу.

Систем смањења ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама представља обједињени облик управљања и организовања његових снага и субјеката на спровођењу превентивних и оперативних мера и извршавању задатака заштите и спасавања у ванредним ситуацијама. Систем смањења ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама у члану 10 Закона о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама дефинише се као „део система националне безбедности и представља интегрисани облик управљања и организовања субјеката овог система на спровођењу превентивних и оперативних мера и извршавању задатака заштите и спасавања људи и добара од последица катастрофа, укључујући и мере опоравка од тих последица.“

У борби против ових облика угрожавања државе су прихватиле неминовност да је смањење ризика од катастрофа једино могуће уз снажну институционалну основу. Она се постиже кроз јачање капацитета, професионално управљање, промоцију одговарајућих програмских политика и законодавства, олакшани проток информација и ефикасне координационе механизме.

Такође, од великог значаја је размена искустава и знања, као и потписивање одговарајућих протокола о сарадњи између јединица локалне самоуправе о побољшавању услова за интегрисан приступ у креирању, спровођењу, праћењу, оцењивању и унапређивању система заштите и спасавања у складу са најбољом праксом из земље и иностранства.

Сарадња јединица локалне самоуправе огледа се у размени искустава, знања у области смањења ризика од катастрофа као и узајамној помоћи у људству, материјално-техничким средствима и опремом у случају ванредне ситуације када суседни градови и општине не могу својим капацитетима да ефикасно и ефективно одговоре ризицима ванредних ситуација. Доношењем Закона о изменама и допунама закона о локалној самоуправи, проширен је оквир за остваривање и унапређење сарадње између јединица локалне самоуправе, а пре свега остваривања сарадње путем заједничког потписивања споразума/протокола о сарадњи у спровођењу њиховог делокруга рада.

Јединице локалне самоуправе не само што морају да препознају своју улогу у уједначеном, правременом и хармонизованом одговору на ванредну ситуацију, већ морају да подигну све своје капацитете и ресурсе за адекватан и ефикасан одговор. Ова мера обухвата различите активности усмерене на јачање институционалних капацитета и унапређење међусекторске и међународне сарадње, које укључују и:

*-развој људских ресурса у области ванредних ситуација;
-унапређење нормативно-правног оквира и имплементација савремених техничких и организационих решења за ефикасније реаговање у области ванредних ситуација;
-примена принципа доброг управљања;
-остале активности у функцији сталног развоја институционалних капацитета у области ванредних ситуација.*

Финансирање активности које обухвата ова мера подразумева учешће средстава буџета града Врања, али и средстава домаћих и међународни донатора, посебно у светлу развојне сарадње локалне самоуправе Врање са различитим донаторима у земљи и иностранству.

Предложене мере кореспондирају и приоритетним интервенцијама утврђеним Националном стратегијом за заштите и спасавања у ванредним ситуацијама, усвојеним документима на нивоу града Врања: „Процена угрожености од елементарних непогода и других већих несрећа“ и „План заштите и спасавања у ванредним ситуацијама на територији града Врања“, као и другим важећим позитивно-правним прописима који регулишу област ванредних ситуација.

Носиоци реализације: Град Врање, јавна и јавно-комунална предузећа, републичке институције и организације на националном и локалном нивоу.

8.3 Подгрупа: Енергетска ефикасност и обновљиви извори енергије, екологија и заштита животне средине

Приоритетни циљ: Унапредити енергетску ефикасност и одрживо коришћење обновљивих извора енергије, омогућити заштиту и побољшање животне средине

Веза са Преговарачким поглављем:

- Поглавље 15. Енергетика
- Поглавље 27. Животна средина и климатске промене

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР): 7. Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све

Показатељи за приоритетни циљ

Полазна вредност:

- 0,1% учешће енергије из обновљивих извора у укупној потрошњи енергије на територији града Врање;
- 35 корисника енергије геотермалних вода у Врањској Бањи;
- 1422 просечан број корисника прикључених на даљинско грејање;
- на депонији Метерис не постоји изграђен систем за рециклажу;
- 15 просечан број дана са лошим квалитетом ваздуха;
- 249.050 m² уређених зелених површина у односу на површину урбаног језгра;
- 85 дивљих депонија и сметлишта.

Циљана вредност:

- 5% учешће енергије из обновљивих извора у укупној потрошњи енергије на територији града Врања;
- 100 корисника енергије геотермалних вода у Врањској Бањи;
- 2000 просечан број корисника прикључених на даљинско грејање;
- на регионалној депонији постоји изграђен систем за рециклажу;
- 7 просечан број дана са лошим квалитетом ваздуха;
- 300.000 m² уређених зелених површина у односу на површину урбаног језгра;
- 30 дивљих депонија и сметлишта.

Постојање адекватног система енергетског менаџмента, као и система за одрживо управљање животном средином представља основ одрживог развоја сваке локалне заједнице.

Основни правци развојног деловања у наредном периоду, обзиром на тренутно стање и претходно искуство, биће плански и систематски приступ даљем развоју система енергетског менаџмента, као и система за одрживо управљање животном средином, уз неопходно координисано деловање свих актера на локалу.

Посебно је важан концепт животне средине који укључује пре свега квалитет живота и здравље становништва и уважава међусобну условљеност економског развоја и животне средине.

Енергетска ефикасност, поред економских уштеда, има значајну улогу у валоризацији и оптималном коришћењу обновљивих извора енергије, као изузетних компаративних предности града Враћа. На територији града Враћа, укључујући и Врањску Бању постоје изванредни ресурси геотермалне воде и соларне енергије.

У наредном периоду неопходно је унапредити и инфраструктуру, која је у функцији енергетске ефикасности и заштите животне средине, у складу са прописима из области енергетике, заштите животне средине и планирања и изградње, а одговара интересима инвестиционих захтева, задовољава потребе грађана и у функцији је актуелних иницијатива за развој града Враћа.

Развој инфраструктуре, као и осталих компоненти енергетике и заштите животне средине је приоритет како развојних политика Европске уније тако и Циљева одрживог развоја УН – Агенда 2030.

Град Враће је већ започео реализацију неких од капиталних инфраструктурних пројеката, у сарадњи са КфВ банком и Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, попут изградње постројења за пречишћавање отпадних вода, унапређење система водоснабдевања, изградњу регионалне депоније.

Започети су пројекти изградње котларница на биомасу на територији града Враћа.

Паралелно са инфраструктурним интервенцијама веома је значајно наставити са активностима на јачању свести локалне заједнице о заштити животне средине и уштеди енергије. У планском периоду треба усмерити подстицаје ка оним иницијативама и инвестицијама које за резултат имају уштеду енергије и унапређење енергетске ефикасности.

Планско-урбанистички развој града у наредном периоду мора да уважава стално растуће потребе заштите животне средине и енергетске ефикасности.

Приоритетни циљ: Унапредити енергетску ефикасност и одрживо коришћење обновљивих извора енергије, омогућити заштиту и побољшање животне средине

Реализација поменутог циља подразумева различите квалитативне интервенције као што су унапређење инфраструктуре, унапређење енергетских својстава објеката, модернизација, планирање, промоција, инвестициони подстицаји и многи други.

Имајући у виду комплексност, вишефазност, прописе и институционалне ингеренције у овим областима, неопходне су различите активности, усмерене на решавању имовинско-правних односа, израду планске и техничке документације, финансијско и временско динамизирање радова на изградњи, реконструкцији и санацији, синхронизован и координисан рад локалних и националних институција, јачање капацитета за одрживо управљање енергетском ефикасношћу и заштиту животне средине. На основу напред наведеног потребно је омогућити механизме подршке у даљем развоју ових области.

Реализација приоритетног циља се директно огледа кроз позитивне трендове у кретању како квантитативних тако и квалитативних индикатора.

Мере/групе мера чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритетног циља се могу структурирати кроз:

Мера 1. Развој инфраструктуре, модернизација и унапређење система за побољшање енергетске ефикасности и интензивније коришћење потенцијала обновљивих извора енергије, развој система заштите животне средине

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 1.000.000.000,00 динара
(*100.000.000,00 на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавна предузећа и јавно комунално предузеће

У наредном периоду неопходно је унапредити инфраструктуру у функцији енергетске ефикасности и заштиту животне средине, са посебним освртом на изградњу и стављање у функцију постројења за пречишћавање отпадних вода, изградњу и стављање у функцију регионалне депоније у чијем саставу ће функционисати регионални центар за рециклажу.

Изградња и стављање у функцију котларница на биомасу допринеће бољем квалитету ваздуха и смањењу коришћења фосилних горива на територији града Врања. У наредном периоду потребно је извршити адекватну документациону припрему у виду израде неопходних студија и техничке документације, за потребе изградње и стављања у функцију система за грејање и производњу електричне енергије коришћењем геотермалне енергије.

Енергетска санација објеката у јавној својини подразумева реконструкцију термичког омотача зграде, термо-техничких система, система осветљења и коришћење обновљивих извора енергије у производњи топлотне и електричне енергије за потребе објеката. Унапређење јавног осветљења у смислу замене неефикасних сијалица енергетским ефикасним и увођење аутоматског даљинског управљања система јавног осветљења.

Унапређење система даљинског грејања подразумева реконструкцију уз примену мера енергетске ефикасности, смањење губитака на мрежи и проширење мреже даљинског грејања.

Ова мера обухвата и интервенције на модернизацији система сакупљања и примарне селекције отпада, те је сходно наведеном неопходна модернизација у смислу набавке специјализованих судова за сакупљање комуналног отпада, специјализованих возила и пратеће опреме, примене различитих софтверских и хардверских решења.

Имајући и виду разноврсност отпада који се генерише на територији града, неопходно је креирати и применити заокружена решења за одрживо управљање грађевинским отпадом и шупом, електронским отпадом и слично.

У циљу унапређења система заштите ваздуха потребно је повећати број мерних тачака на територији града, као и створити могућност за анализу квалитета ваздуха кроз већи број параметара. Заштита од нејонизујећег зрачења подразумева планско дефинисање зона и мониторинг извора нејонизујећег зрачења.

Увести системско праћење стања и квалитета земљишта и предвидети мере санације, ремедијације, рекултивације, инспекцијски надзор и друга питања од значаја за заштиту и очивање земљишта као природног ресурса од националног интереса.

Системске интервенције у областима заштите животне средине и енергетске ефикасности подразумевају:

- унапређење нормативно-правног оквира – Одлуке Скупштине града и акти ниже правне снаге;
- унапређење планског оквира – План развоја енергетике, План урбане мобилности, Програм енергетске ефикасности, Локални план управљања отпадом, Краткорочни акциони план квалитета ваздуха и остала планска акта;
- примена различитих иновативних техничких и организационих решења;
- креирање и примена мера подршке инвестицијама у области енергетске ефикасности и заштите животне средине.
-

Имајући у виду надлежности јавних предузећа чији је оснивач Република Србија и јавних предузећа чији је оснивач град Врање потребно је дефинисати и применити механизме боље координације рада, како би се повећала ефективност и ефикасност приликом реализације различитих пројеката.

Финансирање активности и инвестиција које обухвата ова мера подразумева учешће средстава буџета града Врања, буџета Републике Србије, али и средстава домаћих и међународни донатора, посебно кроз развојну сарадњу града Врања са различитим донаторима у земљи и иностранству.

Предложена мера кореспондира и приоритетним интервенцијама утврђеним у Плану капиталних инвестиција града Врања за период 2018 – 2022. године. Плански основ за креирање ове мере представљају и Просторни план града, Генерални урбанистички план Врања и планови нижег реда.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, као и јавна предузећа и јавно комунално предузеће на територији града Врања.

Мера 2. Јачање институционалних капацитета, примена принципа доброг управљања, унапређење међусекторске и међународне сарадње у области енергетске ефикасности и заштите животне средине

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 50.000.000,00
(*5.000.000,00 дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавна и јавно комунална предузећа

Капацитет институција у области енергетске ефикасности и заштите животне средине је са једне стране условљен стално растућим потребама заједнице, а са друге стране условљен динамичним окружењем које карактеришу разноврсни прописи, плански

утврђена потреба за годишњом уштедом енергије напредак технике и технологије, различити нивои надлежности, конкуренција јавног и приватног сектора итд.

Јачање капацитета подразумева улагање у људе, односно знање, примену најбољих организационо-техничких решења, примена најбоље доступне технике и технологије, модернизацију, правно регулисање у границама надлежности, раст продуктивности, економичности и рентабилности као базичних економских принципа, међусекторску координацију и примену принципа доброг управљања.

Подизање нивоа еколошке свести и свести о уштеди енергије се може реализовати кроз различите активности попут:

- обележавање дана из еколошког календара;
- обележавање дана енергетске ефикасности;
- обележавање дана урбане мобилности;
- радионица, квизова и осталих едукативних садржаја у сарадњи са васпитно-образовним и осталим институцијама;
- промотивне активности – сајмови, стручни скупови, израда промотивног материјала итд;
- остале иницијативе у сарадњи са међународним и националним организацијама и институцијама.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, као и јавна предузећа и јавно комунално предузеће на територији града Врања.

8.4 Подгрупа: Пољопривреда и рурални развој

Приоритетни циљ: Унапредити пољопривредну производњу и рурални развој и створити боље услове за живот и рад на селу

Веза са Преговарачким поглављем:

Поглавље 11. Пољопривреда и рурални развој

Поглавље 12. Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР):

Циљ 2: Нулта глад - Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду

Циљ 3: Добро здравље и благостање - Осигурати здрав живот и промовисати благостање за све у свим добима

Циљ 11: Одрживи градови заједнице - Градове и људска насеља учинити инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим

Циљ 12: Одговорна потрошња и производња – Обезбедити одрживе облике потрошње и производње

Циљ 13: Климатске акције - Предузети хитне мере за борбу против климатских промене и њихових утицаја

Циљ 15: Живот на копну - Заштити, обновити и промовисати одрживу употребу копнених екосистема, одрживо газдовати шумама, борити се против дезертификације и зауставити и повратити деградацију земљишта и зауставити губитак биодиверзитета

Показатељи за приоритетни циљ
Полазна вредност:

Назив индикатора	Јединица мере	Базна вредност	Постављен циљ 2021-2030
Број квалитетних приплодних грла говеда Извор верификације: Главне одгајивачке организације	грло	630	Очекивано повећање броја квалитетних приплодних говеда у периоду 2021- 2030 је око 50%, уз достизање боја од 945 грла у 2030. години.
Број квалитетних приплодних грла оваца Извор верификације: Главне одгајивачке организације	грло	2.200	Очекивано повећање броја квалитетних приплодних оваца у периоду 2021- 2030 је око 50%, уз достизање боја од 3.300 грла у 2030. години.
Број квалитетних приплодних грла коза Извор верификације: Главне одгајивачке организације	грло	300	Очекивано повећање броја квалитетних приплодних коза у периоду 2021- 2030 је око 50%, уз достизање боја од 450 грла у 2030. години.
Број квалитетних приплодних грла свиња Извор верификације: Главне одгајивачке организације	грло	0	Очекивано повећање броја квалитетних приплодних свиња у периоду 2021- 2030 је око 50%, уз достизање боја од 500 грла у 2030. години.
Број одржаних манифестација из области пољопривреде и руралног развоја, Извор верификације: ЈЛС	број	2	Повећање броја манифестација из области пољопривреде и руралног развоја подржаних кроз меру у периоду 2021-2030 за 50% до краја периода.
Број регистрованих удружења, задруга, ЛАГ-ова Извор верификације: ЈЛС	број	10	Повећање броја регистрованих удружења, задруга, ЛАГ-ова у периоду 2021-2030 за 50% до краја периода
Број регистрованих произвођача органских пољопривредних производа Извор верификације: ЈЛС	број	0	Повећање броја регистрованих произвођача органских пољопривредних производа у периоду 2021-2030 за 50% до краја периода
Број регистрованих категорисаних смештајних јединица у руралним подручјима Извор верификације: ЈЛС	број	0	Повећање броја регистрованих категорисаних смештајних јединица у руралним подручјима у периоду 2021-2030 за 50% до краја периода
Површина под виноградима (сорте са	хектар	268,77	Повећање површина под виноградима у периоду 2021-2030

географским пореклом (2,03 хектара) Извор верификације: РЗС			за 50% до краја периода
Воћњаци и површине под јагодастим воћем (плантажни 303,50 и екстензивни 849 хектара) Извор верификације: РЗС	хектар	1.152,43	Повећање површине под воћњацима и јагодастим воћем, првенствено високоинтезивни засад, у периоду 2021-2030 за 50% до краја периода
Механизација и опрема старија од 10 године Извор верификације: РЗС	%	94	Нова, иновативнија, специјализованија механизација и опрема у периоду од 2021-2030 за 50% до краја периода
Организован систем откупа пољопривредних производа од индивидуалних пољопривредних произвођаћа на територији града Врања Извор верификације: ЈЛС	број	0	Створити услове за организован систем откупа пољопривредних производа од индивидуалних пољопривредних произвођаћа на територији града Врања у периоду од 2021-2030 за 50% до краја периода
Број пољопривредних газдинства на територији града Врања Извор верификације: РЗС	број	6.967	Повећање број пољопривредних газдинства на територији града Врања у периоду 2021-2030 за 20% до краја периода
Укупна шумовитост града Врања Извор верификације: Просторни план града Врања	%	40%	Повећати укупну шумовитост града Врања у периоду 2021-2030 за 10% до краја периода
Број кошница пчела Извор верификације: РЗС	број	9967	Очекивано повећање броја кошница пчела у периоду 2021-2030 је око 50%, уз достизање боја од 14.950 грла у 2030. години.

На територији града Врања постоје потенцијали за развој пољопривреде посебно кад је реч о карактеристикама земљишта, клими., хидрометеоролошком потенцијалу и геотермалне воде, биолошком потенцијалу (биљни и животињски свет). Међутим, укупни економски изазови, посебно везани за прехранбену индустрију су се „прелили“ на пољопривреду, уз економске, техничке и изазове везане за људске ресурсе генерисане у самој области пољопривреде.

Недостатак потребних финансијских средстава за покретање или унапређење пољопривредне производње, као и изражени процеси депопулације становништва руралних подручја негативно утичу и на укупни рурални развој.

Постојећи пољопривредни произвођачи су поред недостатака потребних финансијских средстава, недовољне модернизације, примене нових знања, пракси, непостојања стандардизације, суочени и са изазовима пласмана пољопривредних производа. Неопходно је јачање процеса удруживања пољопривредника као и унапређење капацитета који ће обезбедити пласман произведених производа на тржиште под условима који подразумевају рентабилну пољопривредну производњу.

Пољопривредна производња је директно условљена и природним условима, са посебим освртом на ванредне ситуације, те је неопходно континуирано улагање у различите системе којима ће се спречити или смањити утицај деловања различитих природних фактора (противградне станице, системи за наводњавање и одводњавање, остали облици заштите биљака и животиња итд).

Развој пољопривреде и рурални развој је једна од кључних тачака развојне политике ЕУ, преговарачких поглавља са Србијом, Циљевима одрживог развоја УН. Додатна вредност пољопривреде је што она производи храну, а храна је предуслов опстанка човечанства и људског друштва уопште.

Приоритетни циљ: Унапредити пољопривредну производњу и рурални развој и створити боље услове за живот и рад на селу, подразумева различите нивое интервенција, који између осталог укључују различите облике финансијске и нефинансијске подршке породичним газдинствима и асоцијацијама пољопривредника, унапређење квалитета живљења у руралним срединама посебно кроз изградњу инфраструктуре, посебне облике подршке младима који желе да остану да живе на селу и баве се пољопривредом, сеоским туризмом или неком другом привредном делатношћу, одрживо повезивање пољопривреде са прехрамбеном индустријом итд.

Пуна валоризација потенцијала руралних средина ће значајно допринети социоекономском развоју овог подручја, имајући у виду напоре државе на смањивању евидентних развојних диспаритета, специјалне програме Европске уније за подстицање социјалне инклузије у руралним срединама и борбу против сиромаштва као један од императива.

Реализација приоритетног циља се директно огледа кроз позитивне трендове у кретању како квантитативних тако и квалитативних индикатора, односно повећању сточног фонда, расту броја и диверзификације пољопривредних газдинстава и пратећих прихода од пољопривреде, али и расту покривености руралних подручја инфраструктуром.

Мере/групе мера чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритетног циља се могу структурирати кроз:

Мера 1 . Развој тржишно оријентисане и конкурентне пољопривреде уз очување животне средине

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 300.000.000,00
(*30.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, Република Србија,
васпитно-образоване институције
међународни донатори, приватни сектор

Практична и одговорна политика локалне самоуправе подразумева креирање и примену мера финансијске и нефинансијске подршке пољопривредним произвођачима, у складу са важећом легислативом. Један од примера континуираних мера јесу мере из годишњих програма подршке пољопривреди и руралном развоју које се финансирају из буџета града уз сагласност ресорног министарства.

Посебну пажњу у наредном периоду треба посветити подстицају даљег развоја асоцијација/удружења пољопривредника, развоју задруга, што је у складу са националним курсом развоја села и пољопривреде.

Важан сегмент су и мере ИПАРД програма Европске уније, са очекиваним наставком имплементације и у наредном програмском периоду.

У условима изражене депопулације села, неопходно је креирање и примена мера финансијске подршке младима и осталим становницима за останак на селу и бављење пољопривредом, сеоским туризмом или неком другом привредном делатношћу.

Инвестициона политика локалне самоуправе Врања је усмерена и ка привлачењу и подршци инвеститорима (домаћим и страним) из области прехрамбене индустрије, као једног од предуслова за омогућавање развоја кооперантских веза и обезбеђивање откупа односно сигурног ласмана ољопривредних производа поценама који ће осигурати рентабилну производњу пољопривредних произвођача. Даљи развој прерађивачких капацитета је кључна фаза у реализацији пута „од њиве до трпезе“.

Пољопривреда је такође сектор који много зависи од знања и нових технологија. Креирање и трансфер знања и технологија у пољопривреди, иновације у пољопривреди, улагање у нова технолошка решења и стандарде, ефикасан трансфер информација и знања и примена нових технолошких решења у пракси, прилагођавање технологија, опреме и сортимената захтевним стандардима квалитета и климатским променама доприносе расту производње и конкурентности пољопривреде. Нова технологија и примена нових технолошких решења и иновација пре свега у прерађивачки сектор требало би да допринесу већем коришћењу домаћих сировина, производњи производа са већом додатом вредношћу а све у циљу повећања конкурентности и остваривања веће добити.

Већи приноси, квалитетна и безбедна храна, заштита и очување карактеристика земљишта, здравље сточног фонда зависе од модернизације, примене стандарда, имплементације савремених решења, организације производње и осталих фактора. Едукован пољопривредни произвођач је упознат са савременим трендовима у производњи, а уз одговарајућу подршку локалне самоуправе и осталих институција, се омогућава даљи развој пољопривреде.

Органска пољопривредна производња доприноси производњи здравствено безбедне и квалитетне хране, очувању животне средине и биљних заједница. Повећање броја произвођача органских пољопривредних производа постиже се анимирањем произвођача – студијске посете, инфо дани, примери добре праксе, едукацијом произвођача, финансијском подршком у набавци опреме и другим финансијским и нефинансијским активностима. Град Врање, регионални, национални и други међународни донатори пружају подршку развијању органске производње. Органска производња значајан је извор иновација које могу да помогну пољопривреди да превазиђе постојеће изазове и допринесе унапређењу конкурентности производње и прераде пољопривредних производа.

Са климатским променама потребно је прилагодити биљне врсте и садни материјал насталим променама како би приноси били задовољавајући као и квалитет производа. Подручје има богат биодиверзитет и повољно је за гајење аутохтоних врста дрвећа пре свега букве, храста и граба али и за друге биљне врсте. Планиране су активности које се односе на истраживање и развој, развој огледних поља, едукацију.

Носиоци реализације ове мере су Град Врање, Република Србија, васпитно-образоване институције међународни донатори, приватни сектор.

Мера 2. Диверсификација руралне економије и очување културне и природне баштине руралних подручја

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 300.000.000,00
(*30.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, Република Србија, васпитно- образоване институције, међународни донатори, приватни сектор

Диферсификација руралне економије важан је предуслов демографске стабилизацијеи представља основу за одрживост свих компоненти развоја. Подстицањем нових, непољопривредних делатности у руралним подручјима, створиће се услови за повећање запослености и повећање дохотка руралног становништва као и за економску одрживост њихове пољопривредне делатности.

Диверсификација руралне економије кроз виши ниво услуга и активности у непољопривредним делатностима повећаће могућност запошљавања у делатностима изван пољопривреде, смањиће зависност прихода искључиво од пољопривреде и обезбедити услове за стабилан додатни приход.

Рурални туризам један је од кључних катализатора који може да активира диференцијацију у руралној економији покретањем нових пословних иницијатива и налажењем синергије између постојеће пољопривредне производње и туризма. Рурална подручја карактерише разноврсност пејзажа и биолошка разноврсност, богато културно наслеђе и природни ресурси који представљају добру базу за креирање разноврсне туристичке понуде. Активности у руралном туризму проширују обим додатних услуга доступних руралном становништву, као усклађена услуга у туризму са производима који се заснивају на традиционалном знању, технологији, природним ресурсима и културном наслеђу.

Узимајући у обзир да су стари занати препознатљив облик идентитета једног простора и становништва који живе на њему веома је важно њихово очување али и прилагођавање времену и потребама савременг купца.Развој и ревитализација старих заната, домаће радности, традионалних локалних производапозитивно ће утицати на

развој села, омогућиће samozapoшљавање становништва у руралним подручјима као и њихово економско оснаживање.

Упоредо са наведеним активностима пружаће се подршка пољопривредним газдинствима и осталим заинтересованим лицима за проширење активности ван пољопривреде, лицима заинтересованим за оснивање привредних субјеката, развој туризма и пратећих делатности, чиме ће се омогућити да рурална подручја понуде атрактивнија радна места заинтересованим лицима. Такође, подршка ће се пружати и приликом мапирања и промоције локалне архитектуре, културног наслеђа, пејзажа и других културних, историјских и природних вредности.

Носиоци реализације ове мере су Град Врање, Република Србија, васпитно-образоване институције међународни донатори, приватни сектор.

Мера 3.Изградња нове и унапређење постојеће инфраструктуре, подршка руралном развоју

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 2.000.000.000,00 динара
(*200.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавна и јавно комунална предузећа

Основни инфраструктурни изазови са којима се свакодневно суочавају пољопривредни произвођачи и становници руралног подручја, између осталог обухватају недостатак или лош квалитет путева, непостојање водоводне мреже, атмосферске и фекалне канализације, недовољне електроенергетске и ИКТ капацитете, недостатак амбуланти, недостатак или лоше стање школа, спортских терена и осталих објеката друштвене инфраструктуре. Посебан изазов представљају дивље депоније, системско одвожење отпада, инфраструктура у функцији заштите од ванредних ситуација итд.

Поменути изазови су један од главних разлога депопулације села, пољопривредне производње недовољног обима, диверзификације и квалитета, ниских прихода, али и развоја осталих пословних активности, попут сеоског туризма, производње и занатства, трговине и услуга.

Будући да је изградња инфраструктуре вишефазни процес, који укључује израду техничке документације, у одређеним случајевима и решавање имовинско-правних односа – пример експропријација, радове на изградњи, реконструкцији, адаптацији, опремање, потребно је техничко и временско динамизирање планираних интервенција. Финансирање активности, инвестиција које обухвата ова мера подразумева учешће средстава буџета града Врања, али и средства домаћих и међународни донатора, посебно у светлу развојне сарадње локалне самоуправе Врање са различитим донаторима у земљи и иностранству.

Предложена мера кореспондира и приоритетним интервенцијама утврђеним у Плану капиталних инвестиција града Врања за период 2018-2022.године. Плански основ за креирање ове мере представљају и Просторни план града, Генерални урбанистички план Врања и планови нижег реда.

У наредном планском периоду је неопходно реализовати активности које ће додатно промовисати потенцијалне руралних средина, уз линије финансијске и нефинансијске подршке за развој привредних делатности у руралном подручју. Носиоци реализације ове мере су град Врање, као и јавна и јавно комунална предузећа на територији града Врања.

Мера 4. Стимулисање удруживања и изградња јавно-приватног партнерства уз активирање целокупне заједнице у том процесу

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 20.000.000 динара
(*2.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, Република Србија,
међународни донатори, приватни сектор, јавни
сектор, невладини сектор, локална акциона група

Ова мера обухвата јачање процеса удруживања пољопривредника у разна удружења, пољопривредне задруге, кластере. Такође, обухвата формирање суб-регионалних партнерстава (ЛАГ-локалне акционе групе) актера заједнице између јавног, приватног и цивилног сектора као и креирање и имплементацију стратегија локалног развоја од стране партнерства коришћењем LEADER приступа. На овај начин омогућује се становништву организованом у ЛАГ-овима да имплементира мање локалне пројекте од значаја за унапређење квалитета живота у руралним подручјима. Ова мера укључује и активности промоције ЛАГ-ова и удруживања пољопривредника као и едукацију становништва на наведене теме.

Одговорна страна за реализацију наведене мере је град Врање у сарадњи са Локалном акционом групом (ЛАГ).

8.5 Подгрупа: Привреда и предузетништво

Приоритетни циљ: Развијати одрживу и конкурентну локалну економију

Веза са Преговарачким поглављем: Поглавље 20. Предузетништво и индустријска политика

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР):8.Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све

Показатељи за приоритетни циљ
Полазна вредност:

- 11% износи стопа незапослености
- 38% износи стопа запослености
- 3.418 активних привредних субјеката (привредна друштва и предузетничке радње)на територији града Врања
- 45.969,00 рсд износи просечна нето зарада на територији града

Циљана вредност

- 7% износи стопа незапослености
- 45% износи стопа запослености
- 4.000 активних привредних субјеката (привредна друштва и предузетничке радње)на територији града Врања
- 55.000,00 рсд износи просечна нето зарада на територији града

Економски развој је један од приоритета града Врања, неке од најважнијих развојних претпоставки су позиција на Коридору 10, разноврсни природни ресурси са посебним освртом на Врањску Бању и геотермалне изворе, могућност коришћења сунчеве енергије, богата индустријска и извозна традиција, Слободна зона Врање, култура, традиција и природна богатства у функцији развоја различитих видова туризма и пратећих услужних делатности.

Локална самоуправа Врање спроводи афирмативну и одговорну инвестициону политику, усмерену на побољшавање пословног амбијента кроз имплементацију различитих мера у складу са законом, што кореспондира и индустријској политици ЕУ, која посебно акцентује стварање повољног пословног окружења широм ЕУ, повећање домаћих и страних инвестиција и побољшање општег пословног амбијента у коме послују мала и средња предузећа, а подстичу се и предузетништво и иновације.

Приоритетни циљ: Развијати одрживу и конкурентну локалну економију се базира на намери да се подстакне балансиран раст и развој локалне привреде, са посебним освртом на МСПП сектор, као и раст који ће омогућити валоризацију различитих ресурса, и сходно томе развој различитих привредних делатности. Посебан део мера је усмерен даљој афирмацији суштинског ресурса – радне снаге кроз стварање услова за њен континуан развој у складу са потребама тржишта. Сходно наведеном потребна је

реализација својеврсних паралелних интервенција, односно модернизација и унапређење система образовања кроз увођење нових образовних профила, као и примену различитих модела развоја радне снаге кроз тренинге, обуке, доквалификације, преквалификације у чему посебно место заузима Тренинг центар за обуку радника и развој радне снаге чија се изградња планира у наредном периоду.

Тренинг центар за обуку радника и развој радне снаге представља јединствени институционални, организационо-технички, одржив модел за развој радне снаге у складу са потребама тржишта. У Тренинг центру, поред модуларног - халског простора за обуку производних радника, се планира простор за учионице, сале за едукације и сусрете привредника, држање конференција, стручних скупова, округлих столова, али и обуку ученика и реализацију иницијатива у сарадњи са васпитно-образовним институцијама. Ова врста центра је одређена фаза у планираном успостављању Технолошког парка, који је један од рефлексија привреде базиране на знању и новим технологијама.

Слободна зона Врање, на површини од преко 105ха, у власништву града Врања, је један од најзначајнијих, дугорочних, вишефазних пројеката. Инвеститорима су на располагању планско-урбанистички разрађене, инфраструктурно опремљене гринфилд локације, док рад у режиму Слободне зоне подразумева читав низ царинских, фискалних, финансијских, административних и логистичких олакшица. У режиму Слободне зоне се налази и око 48.000м² браунфилд капацитета у оквиру комплекса Компаније Јумко.

Реализација приоритетног циља се директно огледа кроз позитивне трендове у кретању како квантитативних тако и квалитативних индикатора, односно, смањење стопе незапослености, раст запослености, пораст броја привредних субјеката и раст просечне нето зараде. Очекивана промена привредне структуре се рефлектује кроз веће учешће предузећа заснованих на знању, иновацијама и новим технологијама.

Мере/групе мера чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритетног циља се могу структурирати кроз:

Мера 1. Изградња нове и унапређење постојеће економске инфраструктуре

Период реализације: 2021 – 2030

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 2.000.000.000,00 динара
(*200.000.000,00 дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавна предузећа

Економска инфраструктура је једна од основних претпоставки економског развоја, посебно у светлу неопходности инфраструктурног заокружавања гринфилд и браунфилд локација, изградње, реконструкције и адаптације пословно-услужних целина, изградње и опремања објеката у функцији економског развоја. Град Врање планира у наредном десетогодишњем периоду, између осталог, реконструкцију Мултимедијског - бизнис центра, изградњу и опремање Тренинг центра за обуку радника и развој радне снаге, пројектовање и изградњу саобраћајнице кроз пословно-производну зону Рибинце, која ће омогућити директно повезивање Слободне зоне, Обилазнице до Слободне зоне са

Коридором 10. Од суштинског значаја је даље инфраструктурно опремање гринфилд локација за инвеститоре на простору Слободне зоне Врање. Посебно је важна потпуна активација и стављање у функцију браунфилд капацитета у режиму Слободне зоне, у сарадњи са Републичком дирекцијом за имовину. Неопходно је даље инфраструктурно опремање пословно-производних и пословно-услужних зона на територији града Врања.

Будући да је изградња економске инфраструктуре вишефазни процес, који укључује израду техничке документације, у одређеним случајевима и решавање имовинско-правних односа – пример експропријација, радове на изградњи, реконструкцији, адаптацији, опремање, потребно је техничко и временско динамизирање планираних интервенција. Финансирање активности, инвестиција које обухвата ова мера подразумева учешће средстава буџета града Врања, али и средства домаћих и међународни донатора, посебно у светлу развојне сарадње локалне самоуправе Врање са различитим донаторима у земљи и иностранству.

Предложена мера кореспондира и приоритетним интервенцијама утврђеним у Плану капиталних инвестиција града Врања за период 2018-2022.године. Плански основ за креирање ове мере представљају и Просторни план града, Генерални урбанистички план Врања и планови нижег реда, са посебним освртом на планове детаљне регулације (ПДР) којима су ближе разрађена подручја Слободне зоне Врање и осталих пословно-производних и пословно-услужних целина.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, као и јавна предузећа на територији града Врања.

Мера 2. Креирање и примена различитих нефинансијских и финансијских мера подршке привреди

Период реализације: 2021 – 2030

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 300.000.000,00
(*30.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, Република Србија, Национална служба за запошљавање, међународни донатори

Практивна и одговорна политика локалне самоуправе подразумева креирање и примену мера финансијске и нефинансијске подршке привреди, у складу са важећом легислативом. Један од примера континуираних мера јесу мере активне политике запошљавања, које се реализују у складу са годишњим Националним акционим планом запошљавања (НАПЗ) и Локалним акционим планом запошљавања града Врања по годинама (ЛАПЗ). Локалним самоуправама је дата могућност заједничке реализације и финансирања мера у сарадњи са Националном службом запошљавања, као и могућност креирања и финансирања самосталних мера активне политике запошљавања. Неке од мера које се реализују у складу са поменути плановима су програм стручне праксе, обука радника у складу са захтевом послодавца, субвенције за samozapoшљавање, субвенције за отварање нових радних места итд. Програми подршке развоју предузетништва,

самозапошљавању и запошљавању се такође реализују од стране међународних организација и домаћих институција, у сарадњи са локалним самоуправама, попут вишегодишњих програма немачке организације ХЕЛП, програми Европске уније, програми које реализују Кабинет министра за иновације и технолошки развој а којима се предвиђају посебне линије подршке иновационом предузетништву итд.

Град Врање такође својим скупштинским одлукама, у складу са законом, предвиђа одређене подстицаје за инвеститоре који запошљавају нове раднике, у смислу умањења или ослобађања плаћања одређених такси и накнада. Посебан сет подстицаја је на располагању привредним субјектима који послују у режиму слободне зоне (царинске, фискалне, финансијске, административне и логистичке олакшице).

Град Врање планира у наредном периоду имплементацију активности директне подршке започињању пословања (старт ап), са посебним освртом на младе, иновације и нове технологије, као и подршку кроз концепт тзв. пословне инкубације, односно Бизнис инкубатор центар. На овај начин се омогућава подршка самозапошљавању незапослених лица и развоју предузетништва.

Релаксација административних процедура, модернизација рада Градске управе, са посебним освртом на дигитализацију сервиса је континуирана активност која има за циљ бржу, бољу и лакшу реализацију инвестиција. Географски информациони систем (ГИС) је пример информационог алата за геореференцирање, али истовремено и важан инструмент за визуелизацију, обраду података, управљање и промовисање инвестиционих локација на територији града.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, Република Србија, Национална служба за запошљавање, међународни донатори, који представљају и изворе финансирања активности из ове мере.

Мера 3. Развој привреде засноване на знању и новим технологијама

- Развој кадрова, афирмација младих и подршка иновацијама

Период реализације: 2021 – 2030

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност: 300.000.000,00

(*30.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, васпитно-образовне институције Република Србија, Национална служба за запошљавање, међународни донатори, приватни сектор

Знање је један од најважнијих ресурса одрживог развоја. Улагање у знање је континуиран процес и подразумева својеврсне вишедимезионалне интервенције које, између осталог, обухватају:

- Увођење нових образовних профила у складу са потребама тржишта
- Реализацију пројекта дуалног образовања по годинама
- Континуиране програме преквалификације и доквалификације радника у складу са захтевима инвеститора

- Креирање и примену мера подршке иновацијама и омладинском предузетништву
- Успостављање и функционисање Тренинг центра за обуку радника и развој радне снаге као претпоставке за успостављање Техноилошког парка
- Успостављање и функционисање Креативно-иновационог центра
- Интензивнија сарадња са високошколским установама

Реализација једног дела активности из ове мере је усклађена са активностима обухваћеним Локалним акционим планом запошљавања, посебно у делу програма обуке радника и подстицају запошљавању. Планирани Тренинг центар за обуку радника и развој радне снаге, поред својих техничких и организационих претпоставки, поседује веома важну институционалну компоненту, односно функционисање у оквиру ПД „Слободна зона Врање“, основаног од стране локалне самоуправе. Тренинг центар је својеврсни комплемент постојећем васпитно-образовном систему имајући у виду могућности усавршавања ученика, студената, предавача, реализацију различитих развојних иницијатива.

Промена привредне структуре је дуготрајан процес, неодвојив од модернизације, унапређења формалног и неформалног образовања, неопходног профилисања кадрова за рад у областима заснованим на знању и новим технологијама.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, васпитно-образовне институције, Република Србија, Национална служба за запошљавање, међународни донатори, приватни сектор, који представљају и изворе финансирања активности из ове мере

Мера 4. Континуирана промоција развојних потенцијала, афирмативна и одговорна инвестициона политика локалне самоуправе

Период реализације: 2021 – 2030

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност: 100.000.000,00
(*10.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање

Континуирана промоција развојних потенцијала представља обухватање, визуелизацију и валоризацију инвестиционих и укупних развојних потенцијала града Врања, са посебним освртом на препознатљивост и даљи развој брэнда града. Ова мера укључује активности израде различитог промотивног материјала на српском и страним језицима, наступ на сајмовима и манифестацијама сличног типа, одлазак на конгресе, инвестиционе конференције, стручне скупове, студијске туре, комуникацију са инвеститорима и наставак сарадње са Развојном агенцијом Србије (РАС), промовисање града у специјализованим часописима – пример Фајненшел Тајмса – ФДИ Магазин, различитим медијима.

Посебни сегмент ове мере се односи на примену ИКТ алата у промовисању могућности за инвестирање кроз имплементацију различитих софтверских и хардверских решења. Израда нових и унапређење постојећих апликација омогућују доступност и

визуелизацију свих потребних информација потенцијалним инвеститорима из свих делова света, у сваком тренутку. ГИС Врање је један од примера поменутих решења у функцији економског развоја, са којим је уско повезан и пројекат унапређење пословне клима у Србији који се реализује заједно са Републичким геодетским заводом.

Град Врање је добитник награда Фајненшел Тајмса – ФДИ Магазина у неколико наврата у претходном периоду, у категоријама исплативости улагања инвеститора и постојања стратегије за привлачење инвеститора, а награде овог и сличног типа значајно доприносе јачању позиције и укупног брэнда града, као атрактивне инвестиционе локације.

Носилац реализације ове мере је град Врање, док извори финансирања укључују средства буџета града Врања, домаће и међународне развојне програме.

Мера 5. Развој међусекторске сарадње, примена принципа доброг управљања

Период реализације: 2021 – 2030

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност: 50.000.000,00

(*5.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање

Међусекторска сарадња омогућава систематизован, координисан рад на локалном економском развоју уз неопходан консензус представника јавног, приватног и цивилног сектора. Стална комуникација јавног са представницима приватног и цивилног сектора омогућава процес доношења одлука, посебно у светлу надлежности јединица локалних самоуправа када је реч о унапређењу пословног амбијента.

Креирање и примена мера олакшица за привреду кроз одлуке Скупштине града, развојне интервенције попут изградње инфраструктуре у функцији економског развоја, модернизација система образовања и остале активности подразумевају ефикасну комуникацију и консултацију представника сва три сектора. Комуникација има свој неформални – директни облик, кроз различите састанке, скупове, презентације, јавне расправе, он-лајн комуникација, а може добити и свој институционални облик кроз заједнички рад у оквиру тимова, радних група, форума, различитих радних тела.

Суштински је важно у планираном периоду подржати удруживање привредника, стварање различитих асоцијација имајући у виду њихов значај за представљање и заступање потреба привреде.

Примена принципа доброг управљања је иманентна модерној локалној администрацији. Град Врање и у наредном планском периоду наставља са имплементацијом пројеката усмерених на унапређење административне ефикасности и делотворности и примени осталих принципа доброг управљања – транспарентности, партиципативности, не-дискриминације, одговорност.

Носилац реализације ове мере је град Врање, док извори финансирања укључују средства буџета града Врања, домаће и међународне развојне програме.

8.6 Подгрупа: Туризам

Приоритетни циљ: Развијати туризам уз позиционирање Врања као атрактивне туристичке дестинације

Веза са Преговарачким поглављем: Поглавље 26. Образовање и култура
Поглавље 11. Пољопривреда и рурални развој

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР):8.Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све

Показатељи за приоритетни циљ

Полазна вредност:

- 20.000 Број туриста, од тога 14.000 домаћих и 6.000 страних
- 50.000 Број ноћења туриста, од тога 38.000 домаћих а 12.000 страних туриста
- 800 Број лежајева у смештајним јединицама на територији града

Циљана вредност

- 31.000 Број туриста, од тога 21.000 домаћих и 10.000 страних
- 78.000 Број ноћења туриста, од тога 55.000 домаћих а 23.000 страних туриста
- 1.400 Број лежајева у смештајним јединицама на територији града

Град Врање је лоциран на Коридору 10, једној од најважнијих европских саобраћајних трансверзала, удаљен од престонице - Београда 347км а од Солуна, луке и једног од највећих градова Грчке, 300км. Управо је позиција на Коридору 10 једна од најзначајнијих претпоставки за развој транзитног и осталих облика туризма. На подручју града се налазе, између осталог, и два природна „бисера“, Врањска Бања – најтоплија бања у Европи, са температуром воде 98,7 до 125 степени целзијуса, као и планина Бесна кобила, са надморском висином 1.923м Врањска Бања и Бесна кобила представљају јединствену природно-амбијенталну, климатолошку целину, изванредног биодиверзитета која омогућава развој здравственог, спортско-рекреативног и осталих облика туризма. Врање је град са историјом од скоро 1000 година, први писани траг о Врању датира из 1093.године, богатом традицијом, родно место једног од највећих српских писаца Борисава Боре Станковића.

Пишући о Врању, Тамил Сијарић, књижевник и ђак врањске Гимназије је рекао: „Нека свак – ко у Врање дође, причува душу да му се не истопа, јер у овом граду има нешто што није за очи да се гледа, а ни за руке да се дохвати, а ни за памет, него само за срце и душу и то двоје треба овдје причувати“

Јединственост Врања и могућност развоја туризма управо лежи у чињеници да Врање има готово све потребно да задовољи различите туристичке потребе - природна богатства, историјске споменике, културне манифестације али и специфичан сензибилитет простора који „боји“ музику, фолклор, гастрономске специјалитете итд.

Приоритетни циљ: Развијати туризам уз позиционирање Врања као атрактивне туристичке дестинације се базира на намери пуне валоризације различитих ресурса и

позиционирање Врања као атрактивне туристичке дестинације, било да је реч о транзитном, здравственом, културном, конгресном, рекреативном, сеоском и осталим облицима туризма, уз стално унапређење туристичких садржаја и јачање капацитета за одржив развој туризма.

Туризам, као изузетно пропульзивна делатност је препозната како у развојној политици Европске уније тако и Циљевима Уједињених нација – Агенда 2030 за одрживи развој. Специфичност туризма лежи и у чињеници постојања узрочно-последичне везе са развојем културе, занатства, финансијских и осталих услуга, руралним развојем.

Колико је са једне стране важно промовисати туристичке потенцијале, толико је важно стално унапређивати туристичке капацитете, обезбедити адекватну инфраструктуру, креирати разноврсне садржаје који се прилагођавају променљивим и захтевним потребама туристичког тржишта.

У складу са наведеним, идентификују се својерсна три „стуба“ односно групе мера за реализацију наведеног циља: развој постојеће и изградња нове туристичке инфра и супраструктуре, вредновање и промоција туристичких вредности врањског краја и јачање институционалних капацитета и развој људских ресурса. Поменуте мере кореспондирају циљевима идентификованим у Програму развоја туризма града Врања за период 2018-2022.године

Реализација приоритетног циља се директно огледа кроз позитивне трендове у кретању како квантитативних тако и квалитативних индикатора, односно у порасту броја туриста (домаћих и страних), тако и порасту броја ноћења туриста у Врању, укључујући и Врањску Бању.

Мере/групе мера чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритетног циља се могу структурирати кроз:

Мера 1. Развој постојеће и изградња нове туристичке инфра и супраструктуре

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 1.000.000.000,00 динара
(*100.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавна предузећа, ТО Врање

Развој туризма је немогућ без постојања адекватне инфраструктуре, као и планско-урбанистичко дефинисаних и разрађених туристичких целина, како у урбаном тако и руралном подручју. Посебно је важно планско-урбанистичко дефинисање и инфраструктурно заокружавање посебних туристичких локалитета, било да је реч о природним атрактивностима, попут Врањске Бање, Бесне кобиле, Александровачког језера, локације Ћошка, кањона Казанђол, итд или културно-историјских локалитета попут тврђаве Марково кале, Пашиног конака, цркве Света Петка, Белог моста и

манастира Светог Николе, родне куће Борисава Станковића, родне куће Коштане у Врањској Бањи и осталих локација, укључујући и амбиенталне целине.

Адекватни приступни путеви са пратећим инсталацијама, туристичка сигнализација, пратећи садржаји уз неизоставан концепт заштите животне средине омогућавају пуну валоризацију туристичке дестинације. Туристима морају бити на располагању и одговарајући смештајни капацитети, са садржајима који допуњују туристичку понуду, пример базени, спа центри, конгресне сале, продавнице и остале услуге.

Посебан, а опет важан сегмент туризма додатно актуелизован последњих година, је сеоски туризам. Туристи, којима је на првом месту одмор, мир и тишина и уживање у локалним специјалитетима бирају уређене, рустичне пределе за одмор, популарно назване етно села. Адекватна туристичка понуда сходно томе подразумева инфраструктурно уређене просторе са смештајним капацитетима у руралном подручју. Уређене пешачке, бициклическе, и планинарске стазе допуњују туристичку понуду руралног подручја.

Будући да је изградња и унапређење инфраструктуре вишефазни процес, који укључује израду техничке документације, у одређеним случајевима и решавање имовинско-правних односа – пример експропријација, радове на изградњи, реконструкцији, адаптацији, опремање, потребно је техничко и временско динамизирање планираних интервенција. Финансирање активности, инвестиција које обухвата ова мера подразумева учешће средстава буџета града Врања, али и средства домаћих и међународних донатора, посебно у светлу развојне сарадње локалне самоуправе Врање са различитим донаторима у земљи и иностранству.

Предложена мера кореспондира и приоритетним интервенцијама утврђеним у Плану капиталних инвестиција града Врања за период 2018-2022.године. Плански основ за креирање ове мере представљају и Просторни план града, Генерални урбанистички план Врања и планови нижег реда. Носиоци реализације ове мере су град Врање, ТО Врање као и јавна предузећа на територији града Врања.

Мера 2. Вредновање и промоција туристичких вредности врањског краја

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 50.000.000,00
(*5.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, Туристичка организација Врање,
Туристичка организација Србије.

Континуирана промоција туристичких потенцијала представља обухватање, инвентаризацију, визуелизацију и валоризацију туристичких и укупних развојних потенцијала града Врања, са посебним освртом на препознатљивост и даљи развој бренда града. Ова мера укључује активности израде различитог промотивног материјала на српском и страним језицима, примену савремених ИТ решења у промотивне сврхе, наступ на сајмовима и манифестацијама сличног типа, одлазак на конгресе, конференције

посвећене развоју туризма, стручне скупове, студијске туре, промовисање града у специјализованим часописима и различитим медијима, организацију манифестација и сличних догађаја.

Туристичка сигнализација, као и туристички ИНФОЦЕНТРИ заузимају посебно место у промотивним активностима, као и сарадња са Туристичком организацијом Србије као централном националном организацијом за промоцију туризма Србије.

Потребно је додатно промовисати Врањску Бању, некадашњу „Краљевску бању“ Србије и најтоплију бању у Европи, посебно у светлу инфраструктурних радова и изградње смештајних капацитета који су у току.

Планирани пројекат реконструкције Мултимедијског - бизнис центра, ће значајно допринети промоцији града Врања, посебно развоју конгресног, сајамског и манифестационог туризма.

Чланство града Врања у УНЕСКО Мрежи креативних градова у области музике, као и иницијативе које прате чланство у овој мрежи стварају изванредне могућност не само за промовисање културних вредности града Врања, већ и повећање туристичке атрактивности овог краја.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, Туристичка организација Врање, Туристичка организација Србије.

Мера 3. Јачање институционалних капацитета и развој људских ресурса

Период реализације: 2021 – 2030

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност: 30.000.000,00

(*3.000.000,00дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, ТО Врање, васпитно-образовне институције

Знање је један од најважнијих ресурса за развој туризма. Планирање и имплементација развојних активности подразумева стабилне, ефикасне институционалне капацитете, са посебним освртом на локални ниво. Локална самоуправа, у складу са законским надлежностима, реализује различите активности усмерене на побољшање амбијента за развој туризам кроз стратешко планирање, изградњу инфраструктуре, организацију манифестација и остале промотивне активности, али и спровођење једног дела административних поступака у вези рада туристичких/угоститељских објеката, који се налазе у приватном власништву и некатегорисаних објеката.

Истовремено је важно стално унапређивати међусекторску сарадњу, односно сарадњу јавног-приватног и цивилног сектора Улагање у знање је континуиран процес и подразумева својеврсне вишедимезионалне интервенције које, између осталог, обухватају:

- Сталну едукацију запослених у туризму
- Стандардизацију и сертификацију, лиценцирање туристичких водича

- Увођење нових образовних туристичких профила у складу са потребама тржишта
- Интензивнију сарадњу са Туристичком организацијом Србије
- Интензивнију међусекторску сарадњу
- Сталну едукацију лица – власника, запослених у туристичким објектима
- Доследну примену прописа и пуну примену е – сервиса
- Интензивнију сарадњу са високошколским установама које школују лица за рад у туризму

Носиоци реализације ове мере су град Врање, ТО Врање, васпитно-образовне институције.

8.7 Подгрупа: образовање, култура, информисање и верске заједнице

Приоритетни циљ: Развијати систем образовања, културе и информисања, пружати подршку верским заједницама

Веза са Преговарачким поглављем: Поглавље 26. образовање и култура

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР): 4. Обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења

Показатељи за приоритетни циљ

Полазна вредност:

- 80 деце није примљено због недостатака капацитета Предшколске установе
- 12,43% становника има завршену вишу и високу школу укупно
- 94,9% износи стопа обухвата основним образовањем
- 6,4% износи учешће неписмених у укупном становништву старости 10 и више година
- 2.927 посетилаца музеја на годишњем нивоу у граду Врању
- 7.780 посетилаца позоришта на годишњем нивоу у граду Врању
- У граду Врању не постоји културно-образовни центар
- У граду Врању не постоји Тренинг центар за обуку радника и развој радне снаге
- 5 је просечан број одобрених пројеката директне подршке верским заједницама из буџета града
- 25 је просечан број одобрених пројеката директне подршке медијским кућама из буџета града
- 40 је просечан број одобрених пројеката директне подршке удружењима из буџета града

Циљана вредност:

- Сва деца са територије града су покривена предшколским програмом – уписана у Предшколску установу
- 20% становника има завршену вишу и високу школу укупно
- 100% износи стопа обухвата основним образовањем
- 0% износи учешће неписмених у укупном становништву старости 10 и више година
- 7.000 посетилаца музеја на годишњем нивоу у граду Врању

- 15.000 посетилаца позоришта на годишњем нивоу у граду Врању
- У граду Врању постоји културно-образовни центар
- У граду Врању постоји Тренинг центар за обуку радника и развој радне Снаге
- 10 је просечан број одобрених пројеката директне подршке верским заједницама из буџета града
- 35 је просечан број одобрених пројеката директне подршке медијским кућама из буџета града
- 50 је просечан број одобрених пројеката директне подршке удружењима из буџета града

Укупни развој је немогућ без друштвеног развоја. Модерно, развијено друштво ствара претпоставке, једнаке могућности и шансе за запошљавање, рад, али и већи квалитет живота, образовање, културу, уметност и развој осталих делатности. Модерно друштво „не познаје“ дискриминацију по било ком основу, гарантује слободу мишљења, кретања, удруживања, омогућује пуну укљученост појединца или друштвене групе у све сфере друштвеног живота.

Образовање креира будућност, култура „обликује“ друштво и промовише најбоље вредности, афирмише стваралаштво у различитим облицима, док је вера један од значајних елемената идентификације и духовне самоспознаје појединца и друштва у целини. Савремено друштво, засновано на слободи мишљења и говора је у исто време и приоритетни циљ и резултат укупног развојног деловања.

Локална самоуправа града Врања, као центра Пчињског округа, препознаје ове области као развојне приоритете. Чланство града Врања у УНЕСКО Мрежи креативних градова у пољу музике, је својеврсно признање граду Врању за очување, вредновање и промовисање културног наслеђа Врања, али и одраз спремности за унапређење сарадње и додатног повезивања са светом.

Капитални пројекти попут изградње и реконструкције школа, објеката културе, као и различити пројекти подршке културно-уметничком стваралаштву, раду медија као и верским заједницама јесу рефлексивна намера локалне самоуправе за додатно профилисање и промовисање Врања, као образовног и културног центра, отвореног града који негује и вреднује различитости. Ове и сличне иницијативе кореспондирају активностима, планским и нормативно-правним актима Републике Србије, као и универзално препознатим развојним циљевима на нивоу Европске уније као и документима Уједињених нација – Пример Агенда 2030 за одрживи развој.

Приоритетни циљ: Развијати систем образовања, културе и информисања, пружати подршку верским заједницама се базира на намери да се интензивира уравнотежен друштвени развој, валоризују развојне предности и допринесе укупном одрживом развоју локалне заједнице, са посебним освртом на равномерност развоја урбаног и руралног подручја и све друштвене групе.

Варијабилност развојних интервенција обухвата између осталог:

- Унапређење инфраструктуре
- Модернизацију и јачање капацитета у области образовања, културе и информисања

- Системску подршку образовним, културним, медијским институцијама, као и подршку верским заједницама у складу са прописима
- Промовисање значаја образовања, културе, уметности и информисања, верске толеранције и мирољубивог суживота
- Организацију различитих манифестација, догађаја, скупова, конференција
- Међусекторску, националну и међународну сарадњу
- Примену принципа доброг управљања

Реализација приоритетног циља се директно огледа кроз позитивне трендове у кретању како квантитативних тако и квалитативних индикатора, односно, повећање обухвата деце посебно системом предшколског и основног образовања, смањење процента неписмених, пораст броја посетилаца културних установа, успостављање капиталних центара попут културно-образовног центра, Тренинг центра за обуку радника и развој радне снаге и Научног центра, као и подршку развојним пројектима верских заједница.

Мере/групе мера чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритетног циља се могу структурирати кроз:

Мера 1. Развој друштвене инфраструктуре, модернизација и унапређење рада образовних, културних, медијских установа и верских заједница

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 2.000.000.000,00 динара
(*200.000.000,00на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, васпитно-образовне установе, културне установе, медијске куће, верске организације

Инфраструктура је једна од основних претпоставки одрживог развоја, било да је реч о несметаној реализацији инвестиција, пословању привредних субјеката, раду осталих институција, квалитетним условима живота становништа урбаног и руралног подручја.

У наредном периоду неопходно наставити са инфраструктурним унапређењем и опремањем објеката друштвене инфраструктуре, са посебним освртом на рурална подручја, имајући у виду значај подизања квалитета живота и смањење негативних демографских кретања у руралним срединама.

Поменуте активности укључују, између осталог, изградњу, реконструкцију, адаптацију и опремање школа, објеката културе, унапређење постојећих и увођење нових образовних профила, културно-уметничких и осталих садржаја. Посебан сегмент представљају програми формалног и неформалног образовања, са акцентом на образовање одраслих и укупни развој радне снаге.

Изградња, реконструкција и адаптација објеката Предшколске установе Наше дете ће омогућити повећање капацитета, односно повећање обухвата деце, посебно у руралном подручју.

Суштински је важно наставити са модернизацијом система образовања, културе, пружати подршку медијским кућама, удружењима у области културе и верским заједницама, у складу са прописима.

Будући да је изградња и реконструкција инфраструктуре вишефазни процес, који укључује израду техничке документације, у одређеним случајевима и решавање имовинско-правних односа – пример експропријација, радове на изградњи, реконструкцији, адаптацији, опремање, потребно је техничко и временско динамизирање планираних интервенција.

Посебно је важно наставити са инфраструктурним унапређењем и опремањем амбијенталних целина на територији града.

Врање, као град богате традиције и историје, своју препознатљивост „дугује“ и локалитетима попут Марковог калета, објектима попут Пашиног конака, Харемлука, Хамама, цркава и манастира, родне куће Борисава Боре Станковића, Оца Јустина Поповића, као и осталих споменика и целина.

Колико је важно неговати и штитити културно-историјско наслеђе, толико је важно и улагати у нове објекте и институције, које ће омогућити савременије образовање, нове културне садржаје, допринети одрживом развоју заједнице.

Културно-образовни центар се профилише као капитална инвестиција и институција која ће допринети даљем развоју културе и образовања на територији града.

Научни центар за талентоване ученике основних и средњих школа у областима математике, физике и хемије ће омогућити системску подршку и афирмацију талената, односно даровите деце, међународну сарадњу, развој науке.

Тренинг центар за обуку радника и развој радне снаге, на простору Слободне зоне Врање, представља јединствени институционални, организационо-технички, одржив модел за развој радне снаге у складу са потребама тржишта. У Тренинг центру, поред модуларног - халског простора за обуку производних радника, се планира простор за учионице, сале за едукације и сусрете привредника, држање конференција, стручних скупова, округлих столова, али и обуку ученика и реализацију иницијатива у сарадњи са васпитно-образовним институцијама. Ова врста центра је одређена фаза у планираном успостављању Технолошког парка, који је један од рефлексија привреде базиране на знању и новим технологијама.

Улога града као регионалног центра подразумева и профилисање града као универзитетског центра у наредном планском периоду

Финансирање активности, инвестиција које обухвата ова мера подразумева учешће средстава буџета града Врања, али и средстава домаћих и међународни донатора, посебно у светлу развојне сарадње локалне самоуправе Врање са различитим донаторима у земљи и иностранству.

Предложена мера кореспондира и приоритетним интервенцијама утврђеним у Плану капиталних инвестиција града Врања за период 2018-2022.године, као и осталим планским документима. Плански основ за креирање ове мере представљају и Просторни план града, Генерални урбанистички план Врања и планови нижег реда.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, васпитно-образовне установе, културне установе, медијске куће, верске организације

Мера 2. Валоризација и промоција културно-историјских и осталих вредности Врања, јачање међусекторске и међународне сарадње

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 300.000.000,00
(*30.000.000,00 дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, васпитно-образовне установе, културне установе, медијске куће, верске организације

Око 1000 година историје и традиције Врања је обликовало културно и укупно социолошко окружење града, са посебним освртом на богато наслеђе, као и мирољубиву коезистенцију различитих етничких заједница.

Врање је родни град Борисава Боре Станковића, једног од најважнијих српских реалиста, човека који је „уткао“ у своја дела сву интензивност, колорит, сензибилност и богатство овог простора. Управо, у част Боре Станковића, бројне установе и манифестације носе његово име.

Чланство града Врања у УНЕСКО Мрежи креативних градова у пољу музике, је својеврсно признање граду Врању за очување, вредновање и промовисање културног наслеђа Врања, али и одраз спремности за унапређење сарадње и додатног повезивања са светом.

Град Врање је и добитник признања „Културни образац“ Министарства културе и информисања. Град Врање је активни и дугогодишњи учесник на Конгресу „Ст. Петербург и словенски свет“.

Специфични музички израз рефлектује дубок сензибилитет, темперамент људи, који живе на овом подручју. Врањска градска песма се налази на листи нематеријалног културног блага Републике Србије.

Врање је познато и по труби. Врањски трубачи су добитници бројних награда, посебно награда у различитим категоријама на сабору у Гучи.

Истовремено, негују се и промовишу и универзалне вредности класичне музике, а један од примера је и фестивал класичне музике ***Piano Summer***.

Ова мера, између осталог, обухвата и следеће активности:

- *Организација манифестација и осталих културних догађаја, конференција, научних скупова и едукација*
- *Израда промотивног материјала, стручних публикација, примена различитих ИКТ решења (различита софтверска и хардверска решења, коришћење друштвених мрежа итд), наступи на сајмовима, конгресима и осталим манифестацијама у земљи и иностранству*
- *Јачање институционалних капацитета*
- *Међусекторска, национална и међународна сарадња, са посебним освртом на умрежавање институција, братимљење градова, учешће у раду различитих националних и међународних асоцијација*
- *Примена принципа доброг управљања*

8.8 Подгрупа: Социјална политика и локална самоуправа

Приоритетни циљ: Развијати локалну самоуправу као одговорни и ефикасни сервис локалне заједнице, омогућити квалитетну и ефикасну социјалну заштиту

Веза са преговарачким поглављем: Поглавље 19. Социјална политика и запошљавање

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР):

16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима

Показатељи за приоритетни циљ

Полазна вредност:

- 12,5% удео корисника социјалне заштите у укупној популацији
- 1,31% удео корисника новчане социјалне помоћи у укупној популацији
- 12% удео корисника дечијег додатка у укупној популацији деце
- 17,41% удео остарелих лица у укупној популацији
- У Градској управи Врања тренутно недостају одређени хардверски и софтверски капацитети за пуну имплементацију сервиса Е-управе
- У Градској управи Врања не постоји потпуно заокружен систем одрживог развоја људских ресурса
- У Градској управи не постоји потпуно уређена дигитална кореспонденција међу секторима
- 40% жена одборника у скупштини града

Циљана вредност

- 6% удео корисника социјалне заштите у укупној популацији
- 0,65% удео корисника новчане социјалне помоћи у укупној популацији
- 6% удео корисника дечијег додатка у укупној популацији децембар
- 12,40% удео остарелих у укупној популацији
- У Градској управи Врање набављена хардверска и софтверска опрема и у потпуности имплементирана Е-управа
- У Градској управи Врање потпуно заокружен систем одрживог развоја људских ресурса
- Успостављен систем дигиталне комуникације међу секторима
- 50% жена одборника у скупштини града

Град Врање заузима површину од 860км², на територији се налазе 2 градска (Врање, Врањска Бања) и 103 сеоска насеља. Велики број сеоских насеља је у брдско-планинском подручју. По подацима из 2015.године град Врање има 81986 становника. Од укупног броја становника на територији града Врања удео пензионера је 22,37% што упућује на чињеницу на старосна структура доживљава снажне промене, док удео корисника социјалне заштите је 12,5 посто од укупног броја становника.

Ефикасан систем социјалне заштите треба да одговори на промењене потребе грађана у новим социјално – економским околностима и да подржи рањиве и маргинализоване појединце и групе којима је неопходна организована помоћ заједнице, као и грађане који нису у стању да учешћем у економској активности обезбеде своју егзистенцију.

Мере/групе чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритеног циља се могу структурирати кроз.

Мера 1. Развој инфраструктуре, модернизација и унаређење рада, опремање установа социјалне заштите и локалне самоуправе, са посебним освртом на увођење нових сервиса за локалну заједницу

Период реализације: 2021-2030

Извори финансирања: буџет град, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност: 70.000.000,00
(7.000.000,00 на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, Република Србија, Јавна предузећа, Центар за социјални рад, Центар за развој локалних услуга социјалне заштите, домаћи и међународни донатори

Вођење одговорне социјалне политике на локалном нивоу није могућа без постојања адекватне инфраструктуре, која ће омогућити приступачност свим релевантним институцијама, особама са инвалидитетом и других рањивих група. Модернизација установа социјалне заштите, кроз увођење дигиталног система, умрежавање са осталим институцијама, створио би услове за унапређење рада и лакшу доступност у остваривању права, свим корисницима услуга социјалне заштите. Центар за социјални рад је установа од виталног значаја за спровођење социјалне заштите, како је зграда Центра грађена још 50-их година прошлог века, са врло малим улагањем на одржавању у предходном период, па самим тим и не испуњава услове по стандардима за пружање услуга корисницима, потребно је изградити нову зграду Центра за социјални рад, јер постојећу није могуће адаптирати у складу са потребним стандардима (не постоји могућност уградње лифта, немогуће је изградити рампу). У Центру за развој локалних услуга социјалне заштите потребно је набавити нови намештај, јер је постојећи дотрајао и доста похабан, како би се створили услови за квалитетан живот корисника и пријатно окружење у простору у коме бораве односно у коме се налазе на смештај. Такође потребно је заменити дотрајалу столарију ради постизања енергетске ефикасности.

Град Врање, са бројем остарелих у укупној популацији, сврстава се у градове са старачким становништвом и као такав би требало да поред постојећих услуга социјалне заштите има и старачки дом, којим би се трајно збринули остарели, који су остали без икакве подршке чланова својих породица.

Изградња, реконструкција и опремање објеката локалне самоуправе је у функцији бржег, бољег и лакшег сервисирања потреба грађана и привреде. У наредном периоду је неопходно реконструкционим захватима обухватити и зграду Градске управе.

Посебно су важни објекти локалне самоуправе у руралном подручју, пример Задружног дома у Доњем Нерадовцу и остали објекти.

Будући да су поједине мере вишефазни процес који укључује израду техничке документације, радове на изградњи, реконструкцији, адаптацији и опремању, потребно је техничко и временско динамизирање планираних интервенција.

Предложене мере су у складу са Генералним урбанистичким планом Врања и Одлуком о социјалној заштити на територији града Врања.

Мера 2. Јачање институционалних капацитета, примена принципа доброг управљања, унапређење међусекторске и међународне сарадње

Период реализације: 2021-2030

Извори финансирања: буџет град, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност: 20.000.000,00
(2.000.000,00 на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, Јавна предузећа, Јавне установе, Републичке установе, организације цивилног друштва

Јачање институционалних капацитета везано је за побољшање принципа добре управе, која се односи на одговорност, транспарентност, равноправност и антикорупцију. Одговорност подразумева постојање јасних и прецизних механизма за утврђивање политичке, дисциплинске, прекршајне или кривичне одговорности јавних службеника и функционера. Транспарентност подразумева доступност информација у оквиру којих се остварују права и испуњавају обавезе грађана. Равноправност подразумева једнакост и недискриминаторски приступ у остварењу права грађана. Антикоруптивност предвиђа механизме за спречавање корупције јавних службеника и функционера. Створити услове и механизме за примену и контролу принципа добре управе, кроз доношење потребних аката.

Ради постизања заокруженок система Е-управе потребно је набавити харвердску и софтверску опрему која недостаје за пуну имплементацију сервиса Е-управе. Овим би се уједно омогућила и боља међусекторска дигитална сарадња, чиме би се стовирили услови да грађани приликом остваривања својих права на једном месту прибаве сва потребна документа.

Ради ефикасније примене напред наведене мере потребна је и стална едукација запослених као и заокружавање система одрживог развоја радне снаге у локалној самоуправи.

Неопходно је наставити са имплементацијом иновативних организационих модела у циљу бржег, бољег и лакшег сервисирања потреба грађана и привреде, односно унапређења административне ефикасности и делотворности, као и потреба процеса децентрализације и раста надлежности локалне самоуправе. Једна од постојећих служби Градске управе Врање која је у директној функцији остварења ових циљева је и служба интерне ревизије.

8.9 Подгрупа: Спорт и омладина

Приоритетни циљ: Развијати спорт и унапредити положај младих у Врању

Веза са Преговарачким поглављем: Поглавље 26. образовање и култура

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР): 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима

Показатељи за приоритетни циљ

Полазна вредност:

- 32 спортска терена у основним и средњим школама
- 17 спортских сала у основним и средњим школама,
- 4 базена на територији града Врања
- 32 дечија игралишта
- У граду Врању не постоји потпуно заокружен систем за континуирано унапређење положаја младих кроз међусекторску координацију

Циљана вредност

- 50 спортских терена у основним и средњим школама
- 20 спортских сала у основним и средњим школама,
- 5 базена на територији града Врања
- 60 дечијих игралишта
- У граду Врању постоји потпуно заокружен систем за континуирано унапређење положаја младих кроз међусекторску координацију

Спорт је област од вишеструког позитивног утицаја на друштво у целини, са посебним освртом на физичко и психичко здравље људи, а посебно деце и младих. Брига о деци и младима је један од постулата савременог друштва. Наведене области су део развојне политике како Европске уније, активности Уједињених нација, један су од приоритета Владе Републике Србије.

Улагање у спорт подразумева и унапређење спортске инфраструктуре, развој школског спорта, подршку раду различитим организацијама, развој врхунског спорта, континуирано промовисање значаја спорта и здравих стилова живота.

Унапређење положаја младих укључује и квалитетније и боље образовање, веће шансе за запошљавање и samozapoшљавање, укључивање младих у процес доношења одлука и њихову друштвену афирмацију, здравствену заштиту итд.

Приоритетни циљ: Развијати спорт и унапредити положај младих у Врању се заснива на снажном опредељењу локалне самоуправе за даље профилисање града као спортског центра Пчињског округа и као града који креира окружење у коме млади остварују своју пуну професионалну и друштвену афирмацију.

Реализација приоритетног циља се директно огледа кроз позитивне трендове у кретању како квантитативних тако и квалитативних индикатора, односно пораст броја спортских објеката, као и кроз успостављање заокруженог систем за континуирано унапређење положаја младих кроз међусекторску координацију

Мере/групе мера чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритетног циља се могу структурирати кроз:

Мера 1. Развој спортске инфраструктуре са пратећим садржајима, модернизација, унапређење и опремање установа, организација, савеза, клубова у области спорта

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 500.000.000,00 динара
(*50.000.000,00 дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, ЈУ Спортска хала, васпитно-образовне установе, спортске организације

У наредном периоду неопходно наставити са инфраструктурним унапређењем и опремањем објеката спортске инфраструктуре, са посебним освртом на рурална подручја, имајући у виду значај подизања квалитета живота и смањење негативних демографских кретања у руралним срединама. Од великог значаја за одрживи развој је изградња и опремање спортско – рекреативних капацитета на Бесној кобили и у Врањској Бањи, као и Александровачком језеру (по окончању пројекта његове санације). На територији града (урбаном језгру) је потребно унапредити инфраструктурно и уредити атрактивне целине за развој спорта попут Спортског центра, наставити са изградњом и реконструкцијом игралишта, базена, спортских објеката у оквиру школа, обновити стрељану, улагати у опрему, спортске реквизите и остало.

Град Врање ће и у наредном планском периоду наставити са подршком пројектима спортских организација и клубова.

Финансирање активности, инвестиција које обухвата ова мера подразумева учешће средстава буџета града Врања, али и средстава домаћих и међународни донатора, посебно у светлу развојне сарадње локалне самоуправе Врање са различитим донаторима у земљи и иностранству.

Предложена мера кореспондира и приоритетним интервенцијама утврђеним у Плану капиталних инвестиција града Врања за период 2018-2022.године, као и осталим планским документима. Плански основ за креирање ове мере представљају и Просторни план града, Генерални урбанистички план Врања и планови нижег реда.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, ЈУ Спортска хала, васпитно-образовне установе, спортске организације

Мера 2. Јачање институционалних капацитета, примена принципа доброг управљања, унапређење међусекторске и међународне сарадње, креирање и примена мера афирмативне омладинске политике

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 200.000.000,00 дин
(*20.000.000,00 дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, ЈУ Спортска хала,
васпитно-образовне установе,
спортске организације

Развијен спорт, али и спровођење афирмативне омладинске политике, се базира на одрживим и стабилним институционалним капацитетима, који укључују људске ресурсе, опрему и техничка решења, доследну примену прописа и принципа доброг управљања, организациона решења, међусекторску и међународну сарадњу.

Ова мера, између осталог, укључује следеће активности:

- статистичко – аналитичке активности, мапирање и валоризација ресурса за развој спортског и врхунског спорта
- развој и унапређење врхунског спорта
- повећање броја спортских секција и других ваннаставних спортских и рекреативних активности школског спорта, опремање, модернизација и боља организација
- побољшан стручно педагошки рад, едукације и унапређена институционална сарадња у оквиру школског спорта, промовисање значаја спорта и здравог живота код свих група становништва
- унапређење међусекторске и међународне сарадње
- едукације, тренинзи и остали облици унапређење професионалних компетенција запослених у области спорта и омладинске политике
- системска подршка програмима спортских клубова који остварују резултате на међународном нивоу такмичења
- подизање функционалности спортских клубова
- подршка и транзиција перспективних спортиста јуниора - кадета - у вишу категорију

- подршка пројектима омладинских организација, са посебним освртом на пројекте и активности Канцеларије за младе града Врања
- јачање капацитета Канцеларије за младе
- имплементација модела активнијег укључивања младих у процес доношења одлука на локалном нивоу
- подршка образовању, безбедности, бољем информисању младих, промовисање најбољих вредности и подршка осталим иницијативама у функцији бољег положаја младих

Финансирање активности, инвестиција које обухвата ова мера подразумева учешће средстава буџета града Врања, али и средстава домаћих и међународни донатора, посебно у светлу развојне сарадње локалне самоуправе Врање са различитим донаторима у земљи и иностранству.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, ЈУ Спортска хала, васпитно-образовне установе, спортске организације.

8.10 Подгрупа: Националне мањине, етничке заједнице и невладине Организације

Приоритетни циљ: Унапредити положај националних мањина, етничких заједница, промовисати толеранцију и међусекторску сарадњу

Веза са Преговарачким поглављем: Поглавље 24. Питања правде, слободе и безбедности

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР): 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима

Показатељи за приоритетни циљ
Полазна вредност:

- Око 8 % незапослених Рома на територији града
- 78,8% Рома са завршеном основном школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање
- 20,35% Рома са завршеном средњом школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање
- 0,85% Рома са завршеном вишом и високом школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање
- У граду Врању не постоји адекватан, институционално заокружен, опремљен систем координисаног деловања на побољшању положаја националних мањина, етничких заједница и међусекторске сарадње

Циљана вредност

- Око 4 % незапослених Рома на територији града
- 60% Рома са завршеном основном школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање
- 35% Рома са завршеном средњом школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање
- 5% Рома са завршеном вишом и високом школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање
- У граду Врању постоји адекватан, институционално заокружен, опремљен систем координисаног деловања на побољшању положаја националних мањина, етничких заједница и међусекторске сарадње

Један од приоритета града Врања јесте смањење сиромаштва и сузбијање дискриминације Рома и Ромкиња, односно стварање услова за пун приступ остваривању

људских права лица која припадају осетљивим друштвеним групама. Остваривање права на образовање, рад, одговарајуће становање и здравље односе се на укупно стање људских права и друштвене једнакости

(недискриминације) и захтева конкретне мере којима се постиже мерљив напредак. Локална самоуправа препознаје потребу јачања капацитета јавне управе за спровођење инклузивних јавних политика, а све у циљу искорењивања сиромаштва, решавања стамбених проблема, унапређења насеља и побољшања услова живота у њима, са посебним освртом на инфраструктуру, смањења незапослености, унапређење образовања и здравствене заштите, афирмисање и промовисање толеранције.

Поменуте интервенције су у складу са међународним и националним развојним документима, посебно Агендом 2030 Уједињених нација, као и Стратегијом одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године.

Приоритетни циљ: Унапредити положај националних мањина, етничких заједница, промовисати толеранцију и међусекторску сарадњу, се базира на потреби реализације различитих координисаних интервенција, уз пуну сарадњу јавног, цивилног и приватног сектора. Поменуте активности, између осталог укључују:

- одрживо урбанистичко планирање
- изградњу и реконструкцију инфраструктуре, са посебним освртом на решавање стамбених питања
- подршку запошљавању и samozapoшљавању Рома и осталих сензибилних друштвених група
- већу доступност и покривеност услугама здравствене и социјалне заштите
- боље и ефикасније образовање
- активније укључивање Рома, представника цивилног сектора у процес доношења одлука и друштвени живот заједнице
- јачање институционалних капацитета итд

Реализација приоритетног циља се директно огледа кроз позитивне трендове у кретању како квантитативних тако и квалитативних индикатора, одосно, смањење стопе незапослености Рома, особа са инвалидитетом, интерно расељених лица, пораст учешћа Рома са вишим степенима образовања, постојање адекватног, институционално заокруженог, опремљеног система координисаног деловања на побољшању положаја националних мањина, етничких заједница.

Мере/групе мера чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритетног циља се могу структурирати кроз:

Мера 1. Развој инфраструктуре у функцији бољег живота свих етничких заједница, модернизација и опремање, креирање и примена механизма директне подршке осетљивим друштвеним групама

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и

међународни донатори

Процењена укупна вредност 1.000.000.000,00.
(100.000.000,00 на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавна предузећа, јавне установе организације цивилног друштва

Постојање адекватне инфраструктуре представља основ одрживог развоја сваке локалне заједнице. Посебно је важно омогућити одрживо урбанистичко планирање, уз неопходну изградњу и реконструкцију инфраструктуре, са посебним освртом на решавање стамбених питања Рома и осталих сензибилних друштвених група. Унапређена инфраструктура је директно у функцији бољих услова живота и рада осетљивих категорија, док је решавање стамбеног питања једно од најзначајнијих животних, егзистенцијалних питања.

Модернизација и опремање различитих институција, организација и удружења за последицу имају, поред примене и различитих ИКТ решења, јачање капацитета за ефективније и ефикасније сервисирање потреба Рома, различитих етничких заједница и осталих осетљивих категорија

Механизми директне подршке, између осталог, подразумевају и активности/пројекте који за резултат имају нова радна места, развој предузетништва уз самозапошљавање, као и стицање компетенција – пример програми преквалификације, доквалификације. Суштински је важно наставити са буџетском подршком пројектима удружења грађана, у складу са прописима, као и пројектним користима за читаву локалну заједницу. Цивилни сектор треба профилисати као одговорног и одрживог развојног партнера локалној администрацији и јавном сектору опште.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, јавна предузећа, јавне установе, организације цивилног друштва, док извори финансирања укључују средства буџета града Врања, буџета Републике Србије, домаће и међународне развојне програме.

Мера 2. Јачање институционалних капацитета, примена принципа доброг управљања, унапређење међусекторске и међународне сарадње, промовисање толеранције и мултикултуралности

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 20.000.000,00 дин.
(2.000.000,00 дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, јавне установе, организације цивилног друштва

Међусекторска сарадња омогућава систематизован и координисан рад свих етничких заједница, националних мањина и невладиних организација са јединицом локалне самоуправе. Облици те сарадње укључују формализован заједнички рад на плановима, програмима, пројектима, рад у оквору различитих тела у група, као и континуиран свакодневни контакт. Јачање капацитета укључује креирање и примену различитих кадровских, организационих, техничких и осталих решења, које за циљ имају боље и ефикасније сервисирање потреба Рома, осталих осетљивих категорија и читаве локалне заједнице.

Примена принципа доброг управљања је иманентна модерној локалној администрацији. Град Врање и у наредном планском периоду наставља са имплементацијом пројеката усмерених на унапређење административне ефикасности и делотворности и примени осталих принципа доброг управљања – транспарентности, партиципативности, не-дискриминације, одговорности.

Носиоци реализације ове мере су град Врање, јавне установе, организације цивилног друштва, док извори финансирања укључују средства буџета града Врања, буџета Републике Србије, домаће и међународне развојне програме.

8.11 Подгрупа: Здравство, дечја и борачка заштита и инвалидска питања и јавно здравље

Приоритетни циљ: Развијати системе здравства, дечје, борачке заштите и инвалидских питања, и јавног здравља, у складу са потребама заједнице

Веза са Преговарачким поглављем: Поглавље 19. Социјална политика и запошљавање
Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља

Веза са Циљевима одрживог развоја (ЦОР): 3-Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за људе свих генерација

Показатељи за приоритетни циљ

Полазна вредност:

- 3,5 лекара на 1000 становника
- Стоматолози – стоматолошка заштита деце, школске деце и омладине (на 1000 становника) - 0,9
- У граду Врању није реконструисан и опремљен Здравствени центар у складу са потребама заједнице

Циљана вредност

- 6 лекара на 1000 становника
- Стоматолози – стоматолошка заштита деце, школске деце и омладине (на 1000 становника) - 3
- У граду Врању реконструисан и опремљен Здравствени центар у складу са потребама заједнице

Закон о јавном здрављу предвиђа да јединица локалне самоуправе у оквиру друштвене бриге за здравље има обавезе спровођења превентивних мера за очување и унапређење здравља и животне средине и радне околине, епидемиолошки надзор, спречавање и сузбијање заразних и незаразних болести, обезбеђивање услова за праћење стања животне средине (воде, ваздуха, земљишта, буке, вибрација, јонизујућег и нејонизујућег зрачења) и утицај фактора животне средине и радне околине на здравље, обезбеђивање услова за снабдевање становништва здравственом исправном водом за пиће и безбедном храном, диспозицију отпадних материја и одговарајуће услове животне средине и радне околине, обезбеђивање услова за обављање активности из области епидемиолошког надзора.

Град Врање реализује активности утврђене законом, а у сарадњи са надлежним локалним и националним институцијама планира и спроводи политику унапређења и заштите јавног здравља.

Улога града као центра координације, окупљања и заједничког деловања релевантних органа и институција се посебно рефлектује и у условима ванредних ситуација, а један од највећих изазова представља пандемија Ковид 19.

Град Врање у сарадњи са надлежним органима и институцијама спроводи све потребне превентивне, епидемиолошке мере у циљу заштите здравља становништва. Као једна од претпоставки успостављања одрживог система за ефикасније реаговање у оваквим и сличним ситуацијама у будућности је јачање капацитета са посебним освртом на опремање и модернизацију.

Град Врање је у претходном периоду реализовао капитални пројекат изградње Хирушког блока уз подршку ЕУ и Владе Републике Србије. Започет је још један капитални пројекат уз подршку Владе Републике Србије – реконструкција старог (павиљонског) дела Болнице.

Приоритетни циљ: Развијати системе здравства, дечје, борачке заштите и инвалидских питања, и јавног здравља, у складу са потребама заједнице, се базира на намери локалне самоуправе да кроз сарадњу са осталим институцијама омогући квалитетну, ефикасну, доступну здравствену заштиту и бригу о најугроженијим категоријама на територији града Врања.

Реализација приоритетног циља се огледа кроз позитивне трендове у кретању квантитативних и квалитативних индикатора.

Мере/групе мера чијом се реализацијом доприноси остваривању приоритетног циља се могу структурирати кроз:

Мера 1. Развој инфраструктуре у функцији развоја здравства и социјалне заштите, модернизација и опремање установа здравствене и социјалне заштите, креирање и примена механизма директне подршке осетљивим друштвеним групама

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 300.000.000,00 динара
(*30.000.000,00 дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Врање, Здравствени центар Врање, Завод за јавно здравље, установе социјалне заштите, организације цивилног друштва

Изградња, реконструкција инфраструктуре, опремање и модернизација је у директној функцији даљег развоја установа здравствене и социјалне заштите, односно пружања квалитетнијих, доступнијих услуга за локалну заједницу.

Разноврсност интервенција, између осталог, укључује:

- изградња, реконструкција инфраструктуре, опремање и модернизација, са посебним освртом на рурална подручја
- креирање и примена мера директне подршке најугроженијим категоријама у бржем, бољем и лакшем остваривању права на здравствену и социјалну заштиту
- повећање обухвата превентивним прегледима (систематски прегледи школске деце и студената, жена, скрининг прегледи на малигне и хроничне болести и др)
- примена превентивних и контролних механизма за побољшање хигијенско-санитарних услова у предшколским и школским установама у циљу
- побољшања здравственог стања деце, унапређење квалитета исхране деце, мониторинг стања ухрањености и корективне активности у корекцији неправилне ухрањености
- остале активности на унапређењу јавног здравља

Поменуте интервенције кореспондирају активностима предвиђеним Стратегијом јавног здравља на територији града Враћа од 2018 – 2025.године.

Носиоци реализације ове мере: Град Враће, Здравствени центар Враће, Завод за јавно здравље, установе социјалне заштите, организације цивилног друштва. Извори финансирања су буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори.

Мера 2. Јачање институционалних капацитета, примена принципа доброг управљања, унапређење међусекторске и међународне сарадње, промоција здравља и здравих стилова живора

Период реализације: 2021 – 2030.

Извори финансирања: Буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Процењена укупна вредност 150.000.000,00 динара
(*15.000.000,00 дин на годишњем нивоу)

Носиоци реализације: Град Враће, Здравствени центар Враће, Завод за јавно здравље, установе социјалне заштите, организације цивилног друштва

Јачање институционалних капацитета омогућава одрживи развој институција, установа и организација као пружаоца разноврсних услуга здравствене и социјалне заштите. Једна од кључних компоненти је стални развој људских ресурса, са посебним освртом на пораст броја и унапређење структуре здравствених радника, упућивање на специјализације и уже специјализације, едукацију. Неопходно је даље умрежавање и интензивирање сарадње установа, унапређење међусекторске и међународне сарадње, као и примена принципа доброг управљања.

Имајући у виду важност здравља, потребно је континуирано промовисање значаја здравља и здравих стилова живота, уз стални консултативни, превентивни и контролни рад са становништвом, нарочито децом, младима, особама са инвалидитетом.

Поменуте интервенције кореспондирају активностима предвиђеним Стратегијом јавног здравља на територији града Врања од 2018 – 2025.године.

Носиоци реализације ове мере: Град Врање, Здравствени центар Врање, Завод за јавно здравље, установе социјалне заштите, организације цивилног друштва. Извори финансирања су буџет града, буџет Републике Србије, домаћи и међународни донатори

Приоритетни циљ ЈЛС	Преговарачка поглавља са ЕУ	Веза са ЦОР	Показатељи за приоритетни циљ	
			Полазна вредност	Циљна вредност - 2030
Унапредити инфраструктуру и комуналне делатности у складу са потребама локалне заједнице Врање	<p>Поглавље 14. Транспорт</p> <p>Поглавље 27. Животна средина и климатске промене</p>	<p>Циљ 9 - Изградити прилагодљиву инфраструктуру, промовисати одрживу индустријализацију и подстицати иновативност</p> <p>Циљ 6 – Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарним условима за све</p> <p>Подциљ 6.1 До 2030. постићи универзалан и једнак приступ безбедној пијаћој води за све</p> <p>Подциљ 6.3 До краја 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање, и на најмању могућу меру свести</p>	<p>- 19.011 Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу (73,6% учешће у укупном броју домаћинстава)</p> <p>- 16.289 Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу (63% учешће у укупном броју домаћинстава)</p> <p>- 0% отпадних вода подручја се безбедно пречишћава</p> <p>- 0,69км путева је изграђено по 1км² територије града</p> <p>-Око 85% становника је снабдевено електричном енергијом</p> <p>-Око 85% становника је</p>	<p>- 22.000 Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу (85% учешће у укупном броју домаћинстава)</p> <p>- 20.700 Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу (80% учешће у укупном броју домаћинстава)</p> <p>- 60% отпадних вода подручја се безбедно пречишћава</p> <p>- 1км путева је изграђено по 1км² територије града</p> <p>- 100% становника је снабдевено електричном енергијом</p> <p>-100%становника је</p>

		<p>испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непрочишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу</p>	<p>покривено телекомуникацијама и интернетом</p> <p>-90 % становника града је покривено организованим прикупљањем комуналног отпада</p> <p>-Не постоји адекватан-заокружен систем испитивања задовољства корисника комуналних услуга</p> <p>-Структура расхода буџета града указује да капитални издаци учествују са 13% у буџету града</p>	<p>покривено телекомуникацијама и интернетом</p> <p>-95 % становника града је покривено организованим прикупљањем комуналног отпада</p> <p>-Постоји адекватан-заокружен систем испитивања задовољства корисника комуналних услуга</p> <p>-Структура расхода буџета града указује да капитални издаци учествују са 20% у буџету града</p>
<p>Развијати систем за ефикасно и ефективно управљање ризицима и ванредним ситуацијама</p>	<p>Поглавље 27. Животна средина и климатске промене</p>	<p>Циљ 11 - Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим</p> <p>Подциљ 11.5 До 2030. значајно смањити број смрти и број људи под утицајем</p>	<p>-На територији града Врања образоване су јединице цивилне заштите опште намене, јачине чете (VI вода) са укупно 263 обвезника цивилне заштите.</p> <p>-На територији града Врања не постоји</p>	<p>-Опремљена и обучена 263 обвезника јединице цивилне заштите опште намене за предузимање превентивних мера и мера реаговања у случају ванредних догађаја и ванредних ситуација</p> <p>-Формирано добровољно-ватрогасно друштво са најмање 20</p>

		катастрофа и значајно смањити директне економске губитке узроковане катастрофама у односу на глобални бруто домаћи производ, укључујући катастрофе повезане са водом, са фокусом на заштиту сиромашних и људи у осетљивим ситуацијама	формирано добровољно-ватрогасно друштво -На територији града Врања постоје 14 инсталиране сирене које су део система јавног узбуњивања. Од укупног броја, 9 су исправне и 5 неисправне.	припадника, обучено и опремљено одговарајућом опремом и средствима за реаговање у ванредним догађајима и ванредним ситуацијама. -Стављене у функцију 5 неисправне сирене, инсталиране додатно нове 5 сирене дефинисане на основу „Акустичке студије чујности на територији града Врања“ и укључивање у даљински систем управљања.
Унапредити енергетску ефикасност и одрживо коришћење обновљивих извора енергије, омогућити заштиту и побољшање животне средине	Поглавље 15. Енергетика Поглавље 27. Животна средина и климатске	Циљ 7 - Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све Подциљ 7.1 До 2030. осигурати универзалан приступ	- 0,1% Учешће енергије из обновљивих извора у укупној потрошњи енергије на територији града Врање - 35 корисника енергије геотермалних вода у Врањској Бањи	- 5% Учешће енергије из обновљивих извора у укупној потрошњи енергије на територији града Врања - 100 корисника енергије геотермалних вода у Врањској Бањи - 2000 просечан број

	промене	доступним, поузданим и модерним енергетским услугама	<ul style="list-style-type: none"> - 1422 просечан број корисника прикљичених на даљинско грејање - на депонији Метерис не постоји изграђен систем за рециклажу - 15 просечан број дана са лошим квалитетом ваздуха - 249.050 m² уређених зелених површина у односу на површину урбаног језгра - 85 дивљих депонија и сметлишта 	<ul style="list-style-type: none"> корисника прикљичених на даљинско грејање - на регионалној депонији постоји изграђен систем за рециклажу - 7 просечан број дана са лошим квалитетом ваздуха - 300.000 m² уређених зелених површина у односу на површину урбаног језгра - 30 дивљих депонија и сметлишта
Унапредити пољопривредну производњу и створити боље услове за живот и	Поглавље 11. Пољопривреда и рурални развој	Циљ 2 - Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду	-630 квалитетних приплодних грла говеда	-Очекивано повећање броја квалитетних приплодних говеда у периоду 2021- 2030 је око 50%, уз достизање

<p>рад на селу</p>	<p>Поглавље 12. Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика</p>	<p>Подциљ 2.3 До 2030. дуплирати пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, нарочито жена, домаћег становништа, породичних фармера, пастира и рибара, укључујући сигуран и једнак приступ земљишту, осталим производним ресурсима и инпутима, знању, финансијским услугама, тржишту и могућностима за додатну вредност и запошљавање ван фарми</p> <p>Циљ 3: Добро здравље и благостање - Осигурати здрав живот и промовисати благостање за све у свим добима</p> <p>Циљ 11: Одрживи градови заједнице - Градове и људска насеља учинити инклузивним, безбедним,</p>	<p>-2.200 квалитетних приплодних грла оваца</p> <p>-300 квалитетних приплодних грла коза</p> <p>-нема квалитетних приплодних грла свиња</p> <p>-2 одржане манifestација из области пољопривреде и руралног развоја</p>	<p>боја од 945 грла у 2030. год.</p> <p>-Очекивано повећање броја квалитетних приплодних оваца у периоду 2021- 2030 је око 50%, уз достизање боја од 3.300 грла у 2030. год</p> <p>-Очекивано повећање броја квалитетних приплодних коза у периоду 2021- 2030 је око 50%, уз достизање боја од 450 грла у 2030. год</p> <p>- Очекивано повећање броја квалитетних приплодних свиња у периоду 2021- 2030 је око 50%, уз достизање боја од 500 грла у 2030. години.</p> <p>- Повећање броја манifestација из области пољопривреде и руралног развоја подржаних кроз меру у периоду 2021-2030 за</p>
--------------------	---	---	--	---

		<p>прилагодљивим и одрживим</p> <p>Циљ 12: Одговорна потрошња и производња – Обезбедити одрживе облике потрошње и производње</p> <p>Циљ 13: Климатске акције - Предузети хитне мере за борбу против климатских промене и њихових утицаја</p> <p>Циљ 15: Живот на копну - Заштити, обновити и промовисати одрживу употребу копнених екосистема, одрживо газдовати шумама, борити се против дезертификације и зауставити и повратити деградацију земљишта и зауставити губитак биодиверзитета</p>	<p>-10 регистрованих удружења, задруга, ЛАГ-ова</p> <p>-0 регистрованих произвођача органских пољопривредних производа</p> <p>-0 регистрованих категорисаних смештајних јединица у руралним подручјима</p> <p>-268,77ха површина под виноградима (сорте са географским пореклом 2,03 хектара)</p> <p>-1.152,43ха воћњаци и површине под јагодастим воћем(</p>	<p>50% до краја периода</p> <p>- Повећање броја регистрованих удружења, задруга, ЛАГ-ова у периоду 2021-2030 за 50% до краја периода</p> <p>- Повећање броја регистровани произвођача органских пољопривредних производа у периоду 2021-2030 за 50% до краја периода</p> <p>- Повећање броја регистрованих категорисаних смештајних јединица у руралним подручјима у периоду 2021-2030 за 50% до краја периода</p> <p>- Повећање површина под виноградима у периоду 2021-2030 за 50% до краја периода</p> <p>- Повећање површине под воћњацима и јагодастим воћем,</p>
--	--	--	---	--

			<p>плантажни 303,50 и е екстезивни 849 хектара)</p> <p>-94% Механизација и опрема старија од 10 године</p> <p>-0 Организован систем откупа пољопривредних производа од индивидуалних пољопривредних произвођача на територији града Врања</p> <p>-6.967 пољопривредних газдинства на територији града Врања</p> <p>-40% Укупна</p>	<p>првенствено високоинтезивни засад, у периоду 2021-2030 за 50% до краја периода</p> <p>- Нова, иновативнија, специјализованија механизација и опрема у периоду од 2021-2030 за 50% до краја периода</p> <p>- Створити услове за организован систем откупа пољопривредних производа од индивидуалних пољопривредних произвођача на територији града Врања у периоду од 2021-2030 за 50% до краја периода</p> <p>- Повећање број пољопривредних газдинства на територији града Врања у периоду 2021-2030 за 20% до краја периода</p> <p>- Повећати укупну шумовитост града Врања у периоду 2021-</p>
--	--	--	---	--

			шумовитост града Врања	2030 за 10% до краја периода
			-9967 кошница пчела	- Очекивано повећање броја кошница пчела у периоду 2021- 2030 је око 50%, уз достизање боја од 14.950 грла у 2030. години
Развијати одрживу и конкурентну локалну економију	Поглавље 20. Предузетништво и индустријска политика	Циљ 8 - Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све Подциљ 8.3 Промовисати развојно- орјентисане политике које подржавају развојне активности, креирање радних места, предузетништво, креативност и иновације, и охрабрују формализацију и раст микро, малих и средњих предузећа, укључујући приступ финансијским услугама	- 11% износи стопа незапослености - 38% износи стопа запослености - 3.418 активних привредних субјеката (привредна друштва и предузетничке радње)на територији града Врања - 45.969,00 рсд износи просечна нето зарада на територији града	- 7% износи стопа незапослености - 45% износи стопа запослености - 4.000 активних привредних субјеката (привредна друштва и предузетничке радње)на територији града Врања - 55.000,00 рсд износи просечна нето зарада на територији града
Развијати туризам уз позиционирање Врања као	Поглавље 26. Образовање и култура	Циљ 8 - Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и	- 20.000 Број туриста, од тога 14.000 домаћих и 6.000 страних	- 31.000 Број туриста, од тога 21.000 домаћих и 10.000 страних

атрактивне туристичке дестинације	Поглавље 11. Пољопривреда и рурални развој	достојанствен рад за све Подциљ 8.9- До 2030. развити и спровести јавне политике које промовишу одрживи туризам који отвара радна места и промовише локалну културу и производе	- 50.000 Број ноћења туриста, од тога 38.000 домаћих а 12.000 страних туриста - 800 лежајева у смештајним јединицама на територији града	- 78.000 Број ноћења туриста, од тога 55.000 домаћих а 23.000 страних туриста - 1.400 лежајева у смештајним јединицама на територији града
Развијати систем образовања, културе и информисања, пружати подршку верским заједницама	Поглавље 26. образовање и култура	Циљ 4 - Обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења Циљ 4.а – Изградити и унапредити образовне установе које су сензитивне по питању деце, инвалидитета и пола и обезбедити безбедно, не-насилно, инклузивно и ефективно окружење за учење за све	-80 деце није примљено због недостатака капацитета Предшколске установе -12,43% становника има завршену вишу и високу школу укупно -94,9% износи стопа обухвата основним образовањем -6,4% износи учешће неписмених у укупном становништву старости 10 и више година -2.927 посетилаца музеја на годишњем нивоу у граду Врању	-Сва деца са територије града су покривена предшколским програмом – уписана у Предшколску установу -20% становника има завршену вишу и високу школу укупно -100% износи стопа обухвата основним образовањем -0% износи учешће неписмених у укупном становништву старости 10 и више година -7.000 посетилаца музеја на годишњем нивоу у граду Врању

			<p>-7.780 посетилаца позоришта на годишњем нивоу у граду Врању</p> <p>- У граду Врању не постоји културно-образовни центар</p> <p>- У граду Врању не постоји Тренинг центар за обуку радника и развој радне снаге</p> <p>-5 је просечан број одобрених пројеката директне подршке верским заједницама из буџета града</p> <p>-25 је просечан број одобрених пројеката директне подршке медијским кућама из буџета града</p> <p>-40 је просечан број одобрених пројеката директне подршке удружењима из буџета града</p>	<p>-15.000 посетилаца позоришта на годишњем нивоу у граду Врању</p> <p>-У граду Врању постоји културно-образовни центар</p> <p>-У граду Врању постоји Тренинг центар за обуку радника и развој радне снаге</p> <p>-10 је просечан број одобрених пројеката директне подршке верским заједницама из буџета града</p> <p>-35 је просечан број одобрених пројеката директне подршке медијским кућама из буџета града</p> <p>-50 је просечан број одобрених пројеката директне подршке удружењима из буџета града</p>
--	--	--	---	---

<p>Развијати локалну самоуправу као одговорни и ефикасни сервис локалне заједнице, омогућити квалитетну и ефикасну социјалну заштиту</p>	<p>Поглавље 19. Социјална политика и запошљавање</p>	<p>Циљ 16-Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима</p> <p>Подциљ 16.6 Развијати ефективне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима</p>	<p>-12,5% удео корисника социјалне заштите у укупној популацији</p> <p>-1,31% удео корисника новчане социјалне помоћи у укупној популацији</p> <p>-12% удео корисника дечијег додатка у укупној популацији деце</p> <p>-17,41% удео остарелих лица у укупној популацији</p> <p>-У Градској управи Врање тренутно недостају одређени хардверски и софтверски капацитети за пуну имплементацију сервиса Е-управе</p> <p>-У Градској управи Врања не постоји потпуно заокружен систем одрживог развоја људских ресурса</p>	<p>-6% удео корисника социјалне заштите у укупној популацији</p> <p>-0,65% удео корисника новчане социјалне помоћи у укупној популацији</p> <p>-6% удео корисника дечијег додатка у укупној популацији децембар</p> <p>-12,40% удео остарелих у укупној популацији</p> <p>-У Градској управи Врање набављена хардверска и софтверска опрема и у потпуности имплементирана Е-управа</p> <p>-У Градској управи Врање потпуно заокружен систем одрживог развоја људских ресурса</p> <p>-Успостављен систем дигиталне</p>
--	--	---	---	---

			<p>-У Градској управи не постоји потпуно уређена дигитална кореспонденција међу секторима</p> <p>-40% жена одборника у скупштини града</p>	<p>комуникације међу секторима</p> <p>-50% жена одборника у скупштини града</p>
Развијати спорт и унапредити положај младих у Врању	Поглавље 26. Образовање и култура	<p>Циљ 16-Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима</p> <p>Подциљ 16.6 Развијати ефективне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима</p>	<p>- 32 спортска терена у основним и средњим школама</p> <p>-17 спортских сала у основним и средњим школама</p> <p>-4 базена на територији града Врања</p> <p>-32 дечија игралишта</p> <p>-У граду Врању не постоји потпуно заокружено систем за континуирано унапређење положаја младих кроз међусекторску координацију</p>	<p>- 50 спортска терена у основним и средњим школама</p> <p>- 20 спортских сала у основним и средњим школама</p> <p>- 5 базена на територији града Врања</p> <p>- 60 дечијих игралишта</p> <p>-У граду Врању постоји потпуно заокружено систем за континуирано унапређење положаја младих кроз међусекторску координацију</p>
Унапредити положај	Поглавље 24. Питања правде,	Циљ 16- Промовисати мирољубива и	- Око 8 % незапослених Рома на територији	- Око 4 % незапослених Рома на територији

<p>националних мањина, етничких заједница, промовисати толеранцију и међусекторску сарадњу</p>	<p>слободе и безбедности</p>	<p>инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима</p> <p>Подциљ 16.6 Развијати ефективне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима</p>	<p>града</p> <p>-78,8% Рома са завршеном основном школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање</p> <p>-20,35% Рома са завршеном средњом школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање</p> <p>-0,85% Рома са завршеном вишом и високом школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање</p> <p>-У граду Врању не постоји адекватан, институционално заокружен, опремљен систем координисаног деловања на побољшању положаја националних мањина, етничких заједница и међусекторске сарадње</p>	<p>града</p> <p>- 60% Рома са завршеном основном школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање</p> <p>-35% Рома са завршеном средњом школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање</p> <p>-5% Рома са завршеном вишом и високом школом према евиденцији незапослених НСЗ - филијала Врање</p> <p>- У граду Врању постоји адекватан, институционално заокружен, опремљен систем координисаног деловања на побољшању положаја националних мањина, етничких заједница и међусекторске сарадње</p>
--	------------------------------	--	---	--

<p>Развијати системе здравства, дечје, борачке заштите и инвалидских питања, и јавног здравља, у складу са потребама заједнице</p>	<p>Поглавље 19. Социјална политика и запошљавање</p> <p>Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља</p>	<p>Циљ 3-Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за људе свих генерација</p> <p>Подциљ 3.8 Достићи универзалну здравствену покривеност, укључујући заштиту од финансијских ризика, приступ квалитетним есенцијалним услугама здравствене заштите и приступ безбедним, ефективним, квалитетним и доступним есенцијалним лековима и вакцинама за све</p>	<p>-3,5 лекара на 1000 становника</p> <p>-Стоматолози стоматолошка заштита деце, школске деце и омладине (на 1000 становника) - 0,9</p> <p>-У граду Врању није реконструисан и опремљен Здравствени центар у складу са потребама заједнице</p>	<p>-6 лекара на 1000 становника</p> <p>- Стоматолози – стоматолошка заштита деце, школске деце и омладине (на 1000 становника) - 3</p> <p>- У граду Врању реконструисан и опремљен Здравствени центар у складу са потребама заједнице</p>
--	--	--	--	---

9.Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја града Врања за период 2021 – 2030.године

План развоја града Врања за период 2021 – 2030.година се израђује и доноси као развојни, плански документ највишег реда, са планираном даљом разрадом и спровођењем кроз средњорочне планове града Врања.

План развоја града Врања обухвата приоритетне развојне области, од значаја за локалну заједницу, са дефинисаним мерама/групама мера, са планираном реализацијом кроз активности/инвестиције/пројекте у наредном десетогодишњем периоду, што ће бити ближе разрађено средњорочним плановима града.

Приоритетне развојне области: **инфраструктура и одрживи развој, локални економски развој, пољопривреда и рурални развој, друштвени развој** су детерминисале, између осталог и обухват, структуру Координационог тима и радних група и подгрупа по областима за израду Плана развоја.

Руководиоци радних група и подгрупа по областима су чланови Градског већа, у складу са својим ресорима надлежности, а исти су уједно и чланови Координационог тима за израду Плана развоја.

Једини изузетак представља подгрупа Јавна безбедност – управљање ризицима и ванредним ситуацијама, чији руководилац је запослен у Градској управи Врање на пословима ванредних ситуација.

Планиране области интервенције подразумевају идентификоване носиоце реализације, саобразно секторима покривања, као и изворе финансирања. Носиоци реализације, према ресорним овлашћењима, укључују одељења и службе Градске управе, надлежна јавна и јавно комунална предузећа, јавне установе, васпитно – образовне установе, организације као и остале представнике јавног, приватног и цивилног сектора.

Имајући у виду постојећи легислативни оквир у Републици Србији, као и дефинисану институционалну структуру на нивоу локалне самоуправе, улогу Координационог/управљачког тела које управља процесом спровођења Плана ће имати Координациони тим за израду плана развоја кога чине представници руководства града Врања, са посебним освртом на чланове Градског већа града Врања, заједно са Одељењем за буџет и финансије Градске управе Врање.

Одељење за буџет и финансије Градске управе израђује програмски буџет, који се усклађује са средњорочним планом града Врања, како је и дефинисано Законом о планском систему Републике Србије.

Конкретна именована, односно формализација структуре за спровођење Плана развоја града Врања ће бити реализована по усвајању средњорочног плана града Врања, а у складу са прописима.

10. Анекси/Прилози